Poštarina plaćena u gotovu.

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXIV. - BROJ 3.

UREDNIKOVA POŠTA

RIJEČ NAŠIM SURADNICIMA. Urednik je od nekoliko strana primio proteste što u odgovorima uredništva posljednjega broja nije bilo govora o svim pošiljkama. To se je dogodilo samo radi toga, jer nije bilo više mjesta, ako su ti odgovori bili i složeni.

U prošlome broju je uredništvo apeliralo na svoje suradnike i prijatelje, da pošalju što obilniju suradnju za božićni dvobroj, koji će izaći na šestdeset i četiri strane. Po želji urednika morao bi taj broj biti čisto đački i u njemu neće biti suradnje od nedaka, osim ako to ne budu nastavci već započetih članaka, i stvari, koje su pisane o đacima i za đake. Zato molim sve naše literate, da na svaki način pošalju koju bolju stvar, tako da bi po mogućnosti bili u ovme broju zastupani svi. Dakako, da se vrlo rado primaju i članci, dapače će nam vrlo dobro doći, da tako list bude izgledao što zanimljiviji. Osim toga donijeti ćemo i reprodukcije đačkih slikarskih radova, te dobrih amaterskih fotografija, i, kako smo u zadnjem broju obećali, kompoziciju od jednog našeg saradnika, koji je uspjelo uglazbio pjesmu »Molitvu na Božić« namijenjenu »Luči«.

Vrijeme je vrlo kratko i sa prilozima se treba požuriti.

DOMAGOJEV B. LJ. — SPLIT. Tvoja stvar bi za školsku zadaću o »Mrtvom danu« bila odlična. Kada bi imao rubriku za mlađe svakako bi je donio, a ovako ću je tek spremiti. Barem imaš utjehu, da nije u košu. Svakako ti se opet moraš javiti i ne smiješ se nimalo ljutiti, ako i opet ne bude uvršteno. U »Luč« se ulazi polako. Ja se u Tvojim godinama nisam ni usudio misliti na »Luč«. Ti za svoje godine predobro pišeš. Samo nastavi. Još Te molim, da drugi put pišeš barem na polovini arka i samo sa jedne strane papira. Mir Božji!

ŠARAVANJA. Pošiljku primio. Nešto predajem u tiskaru. Mislim, da će nešto biti i za drugi broj. Živio!

I. KUTLEŠA — ŠIROKI BRIJEG. Tko se boji vrabaca, nek ne sije proje. Međutim sve je dobro. Drugu L. možeš pisati na moju adresu, a ja ću mu uručiti pismo jer se nalazi u Zagrebu. Javi se opet i širi »Luč«. Mir Božji!

JOSIP TOMIĆ — SARAJEVO. Ti si sretno zahvatio. U samoj stvari će vjerojatno biti slabih strana. Naime, izgleda mi, da nisi pisao sa jednoga određenoga stanovišta. To i nije čudo, kada se zna, da o svemu tome kod nas nije nitko pisao, a Ti, kolikogod si ozbiljan, ipak ne možeš imati dovoljno iskustva, da sve pravo ocijeniš. Zato sam u sporazumu sa nekim, koji bolje poznaju život Bosne izvršio neznatne promjene. Tako je bitno izmijenen i onaj pasus o Vidoviću. Zanima me što ćeš napisati o Vidovićevu pokretu. Mislim, da bi bolje učinio, da ne filozofiraš, već da pokažeš na nekoliko važnijih momenata. Nadalje Ti preporučujem, da nastojiš pisati življim i privlačivijim stilom. Istina je, pišeš vrlo glatko i pravilno, ali nastoj, da se osjeti u svemu malo nerva, krvi i nečega — Tvoga. Nastoj, da i Tebe vidim u božićnjem broju. Mir Božji!

T. M. M. — VISOKO. Zasad sam u poslu, ali biti će sve u redu. Pozdrav Tebi i svim drugovima. Nastojte, da što više proširite »Luč«. Ako nađete više pretplatnika, možete dobiti poseban popust. Mir Božji!

UPRAVA: Zagreb, Kaptol 27. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata. — »Luč« izlazi svaki mjesec.
PRETPLATA za đake 30.— Dinara, za ostale 60.— Dinara.
UREDNIŠTVO: Zagreb, Kaptol 27. I. — Na uredništvo se šalje suradnja za list.
»LUČ« UREĐUJE Ivo Bogdan, stud. rer. com. — Za uredništvo odgovara: dr. Mijo Maričić, Zagreb, Preradovićeva ul. 37.
TISKARA »MERKANTILE« (Gj. Jutriša i drugovi) Zagreb, Ilica 35.

LUČ

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

GOD. XXIV. ZAGREB, 1. XII. 1928. BROJ 3.

ĐAČKI DAN

Na Imakulatu slavi hrvatsko katoličko đaštvo svoj dan. To je dan, u koji jače nego ikad iskaču u svijesti svakog svijesnog kat. đaka vodiljne ideje đačkog pokreta. To je dan refleksija svakog pojedinca o suradnji u organizacijskim redovima, o duševnoj vezi s idejama pokreta i sličnosti osobnog života i misli s velikim pokretačima i uzorima kat. Akcije. To je dan novih odluka, dan obnove srca i misli u duhu velikih ideala.

Ovo je dan refleksije o pozivu i zadaći kat. đaka. Poziv je đaštva djelomična saradnja u Kat. Akciji, a ponajviše teoretska i praktička sprema, da njegovi članovi jednoć u javnom životu postanu odlični borci za proširenje Kristova kraljevstva na zemlji.

Kraljevstvo Božje treba boraca. I ti borci nijesu samo svećenici, nego i lajici. Tä Crkva je po nauci sv. Pavla tijelo Kristovo, u kojem svaki ud treba da vrši svoju zadaću. Bolešću i stradanjem jednoga trpe i stradaju svi. Samo žilavim radom sviju prodahnjuje snaga i svježina čitav organizam. Crkva se nadalje ovdje na zemlji zove »vojujuća«.... I baš za to treba u njoj da vojuju svi i da za njezine ideale rade svi prema riječima velikog apostola Pavla: »Ne će dobiti nagrade, tko ne vojuje pravo« (II. Tim. 2, 15.). U borbi protiv grijeha, laži, u obrani božjeg Kraljevstva za sve jednako vrijede Kristove riječi: »Ako tko hoće za mnom da ide neka se odreče sebe i uzme križ svoj.« (Mat. 16, 24). I opet: »Ako tko izgubi dušu svoju radi mene naći će je.« (Mat. 10, 39). I na drugom mjestu: »Nijesam došao da donesem mir na zemlju, nego mač.« (Mat. 10. 34.).

Ova svijest o potrebi otvorene borbe za Krista prožimala je od početka kršćanstva najodličnije laike. Svetovnjak Hermes, piše već u prvom vijeku knjigu »Pastor« koju su kršćani cijenili gotovo kao sv. Pismo. Atenski filozof Atenagora, piše u drugom vijeku divnu »Apologiju« kršćanstva. Za njima se redalo mnoštvo drugih kroz sve duge vijekove kršćanstva onamo od Justina filozofa, Klementa Aleksandrijskog i Tacijana, do velikog umnika Boetija i divnih, uzornih, učenih i svetih laika devetnaestoga vijeka: Francuza De Bonald-a, de Maistrea, Chateubrianda, Irca O'Conella, Nijemca Windthorsta, Luegera i t. d.

Misiju lajikata traži napose savremeni naš život. Dä, savremeni život, gdje se Kristova istina napada s profesorske katedre, gdje joj se poriče vrijednost u svim institucijama pravde, odgoja, književnosti i umjetnosti, nužno traži, da se apologija kršćanstva unese svuda, gdje se ono napada. I tu upravo iskrsava velika dužnost kat. lajika, da dadu svjedočanstvo za Krista kao liječnici, profesori, suci, odvjetnici, kao kat. književnici i umjetnici. Protiv modernih zabluda, koje sav život hoće da postave na nekršćansko tlo, treba da stoji jaka falanga učenih i kreposnih kat. lajika, koji su čuli, razumjeli i srcem prigrlili riječi apost. Pavla: »Uzmite sve oružje Božje, da biste se mogli braniti

u zli dan. Stanite opasavši bedra svoja istinom i obukavši se u oklop pravde — a vrh svega uzmite štit vjere, o koji ćete moći pogasiti sve raspaljene strijele nečastivoga. (Ef. 6, 13).« Savremeni život iziskuje potpune katolike, koji će se za preporod u duhu Kristovih načela boriti na svim područjima društvenog života.

Evo velikih ciljeva, koje u sklopu svih revnitelja Kristova kraljevstva, svih članova Kat. Akcije, treba da jednoć u javnom životu u punoj mjeri izvršuju kat. akademičari.

No ove ciljeve bit će svaki pojedinac kadar da provodi samo onda, ako se kao student ozbiljno sprema u kat. organizaciji.

Da je za ovaj cilj potrebna velika sprema i duševna jakost pokazuje povijest sviju borbi oko kat. preporoda. Ova potreba izlazi iz svijesti duboke istine, da kraljevstvo Božje silu trpi (Mat. 11, 12). Trpi ono silu promatrano u individualnom pogledu kao cilj teženja svakog pojedinca. Trpi silu promatrano u socijalnom pogledu, kao preporodna duševna akcija u čitavom narodu. Samo jaki, čvrsti i karakterni pojedinci čuvaju u svojoj duši vjeru, nju neustrašivo ispovijedaju, po njoj živu nanoseći sebi najveće sile i žrtve i konačno kao neustrašivi siledžije dolaze u kraljevstvo nebesko. Jednako se kraljevstvo Božje kao socijalna institucija uščuvalo samo ondje, gdje je uvijek imalo neustrašivih boraca. Nekoć cvjetne provincije afričkog kršćanstva propadoše, jer nije bilo svijesnih boraca. Jednako snaga i duh kraljevstva Božjeg u hrvatskom narodu slabi, jer malo imade onih, koji bi shvatili, da je bez Krista pravi napredak nemoguć. Malo ih je, koji bi poput učenika, što su s Gospodinom išli u Emaus vikali: »Gospodine ostani s nama, jer se mrači«, a još ih je manje, koji bi ga poput istih učenika svojim radom prisilili, da ostane s nama kao životvorni faktor i plodni kvasac svega našega društvenoga života.

Tko hoće stoga, da sam postigne Kristovo kraljevstvo i da to kraljevstvo pomogne širiti u hrvatskom narodu, treba da se spremi za neustrašivog bojovnika, koji će Božjom silom osvajati kraljevstvo Kristovo.

Kat. organizacije jesu škole božjih siledžija. One su sjemenište Kristovih boraca. Odgoja, koja se u tim sjemeništima daje, stoji u što jačem i dubljem spoznavanju Krista i njegovih misli, njegovih težnja i njegova kraljevstva. Ona nadalje obuhvata praktično duhovno usavršavanje za borbu i napore, koje će trebati podnijeti u životu. Evo važnosti i svrhe đačkih organizacija.

Đački dan treba stoga da je refleksija o osobnom sudjelovanju svakog pojedinca u kat. organizaciji. U intenzivnosti toga sudjelovanja dana je mjera jamstva za budući rad u narodu. Tko se ne izgradi u katoličkog radikalca, taj je za borbu o Kristovo kraljevstvo izgubljen. Samo onaj stvara i pobjeđuje, koji je u načelima i životu do skrajnosti dosljedan. Stoga je i veliki đački voda Mahnić opravdano zapisao u spomenar đaštvu: »Svako polutanstvo — budi u načelu budi u životu — cjepka čovjeka i polutan će lutati između istine i neistine, između Boga i svijeta, kršćanstva i liberalizma te već radi toga biti nesposoban za svaku radikalnu preporodnu akciju. Polutanstvo je već osuđeno onim Isusovim riječima: »Nitko ne može dva Gospodara služiti« (Mat. 6, 24) i opet: »Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom misli svojom« (Mat. 22, 37). Polutanstvo je loša građa za kuću Božju.« Dà, samo potpuni ljudi, koji su cijelim umom obuhvatili Krista i njegovu istinu, koji su cijelim srcem zavoljeli ljepotu svetog života u sebi te sjaj i procvat Kristove Crkve u narodu, nosit će u budućem životu mir i zadovoljstvo svoje duše, —

kraljevstvo Božje u sebi — i samo takvi će biti preporoditelji hrvatskog naroda, borci kraljevstva Božjeg u narodu.

U vezi s ovom refleksijom o osobnoj vrijednosti, treba da se obnove zapisi i zavjeti kat. đaka i novim žarom raspale njegovi ideali. Ideali su đaštva: Bog, narod, socijalna pravda. Bog, alfa i omega svega. Bog — kršćanski, trojedini Bog, koji nam je u Sinu svome otkrio božansku istinu i u Crkvi pohranio plodove božanskog života, koje Duh Sveti dijeli svima, koji su ih žedni. Đačka je lozinka: Hrvatski zapušteni narod, koga je indeferentizam prošlosti i liberalizam sadašnjosti tako bolno odalečio Bogu, Kristu i Crkvi. Narod, koji se pričinja ko ranjenik na drumu, što boluje na svakovrsnim ranama, a nema tko da mu dade napitak zdrave prosvjete i zavije rane uljem prave kulture. Na ovaj naš narod pokazuje osobito danas Božanski Spasitelj i govori kat. akademičarima: »Podignite oči svoje i vidite njive, kako su već bijele za žetvu. Koji žanje, prima plaću i sabire rod za život vječni« (Iv. 4, 35). U taj narod treba unijeti spoznaju Kristove istine, na nj izliti sve blagodati Kristova kraljevstva, da očuti sve milje, ljepotu i vrijednost socijalne pravde, koju u punoj mjeri stvara samo kršćanstvo i njegova kultura.

Ovim duhom i ovim evo mislima treba da se zanosi omladina na đački dan. To je duh velikih voda i prvaka kat. đaštva. To je duh, koji je otac đaštva biskup Mahnić, apostolskom ljubavi ulijevao u duše kat. đaštva. To je duh, koji je nadisao velike đačke uzore Rogulju i Eckerta, koji tim duhom prožeti radiše, živiše i umriješe. Evo ideala, evo misli, koje treba danas obnoviti. Ali hoćemo li, da se za ove ideale borimo i radimo i sada a pogotovo kasnije u javnoj životnoj borbi, treba da se obnovimo ne samo u Kristovim mislima, nego da se obučemo u odijelo svetosti i obnovljeni Kristovom milosti da provodimo život pravih Kristovih sljedbenika. Život pregaranja, trpnje, život samozataje, a napose život molitve i euharistije. Bez molitve nema napretka ni u kojem radu. »Ako Gospodin ne sagradi kuće, uzalud su radili oni koji je grade« (Ps. 126, 1). Molitva je najunutarnije i najjače počelo svakog života, izvor snage i nadahnuća. Uz molitvu euharistija. Euharistija, što slabom čovjeku daje božansku snagu, euharistija — »vino, što djevice rađa«, euharistija, koji na grješnu čovječju put ucjepljuje neporočnu, čistu i svetu put: tijelo i krv Kristovu.

Sav pak taj trud i nastojanje, svu borbu i spremu za visoke ideale đačkog pregnuća, neka blagoslovi i naspori — Imakulata — Bezgrješna. Ona je uzor vjere, najdivniji primjer kreposti, ali ona je i posrednica sviju dobara i svake milosti, što nam se s neba daje. Njoj, majci našoj i posrednici svega milosnog blaga na đački dan, koji je evo baš dan njezine slave, prinosimo na žaru molitve srdaca svojih, sve potrebe svoje, naroda svoga i sv. Crkve, da ih majčinskim osjećajima prinese Sinu. Napose neka Bezgrješna zaštiti mladi katolički naraštaj drage domovine. Neka se pod njezinim okriljem spremaju katolički studenti, da jednoć budu kadri voditi svete bojeve za procvat kraljevstva njezina Sina, za spas osobni, za dobro i napredak svega hrvatskoga naroda.

Bezgrješna! Moćna si i jaka! »Vrat je tvoj nalik na Davidovu tvrđu, koja je uzidana s braništima; o njoj visi tisuću štitova i svako viteško oružje«. Budi stoga štit i jakost omladine, budi učiteljica njihove vjere, savjetnica njihovu životu, čuvarica njihova idealizma, a nadasve budi dobra i milosna majka.

Msgr. dr. Stjepan Bakšić,
sveuč. prof., duhovnik Lige i »Domagoja«.

KAT. LITERATURA I LIT. FORME

Lanjske smo godine donijeli članak »Katoličke literature i literarni smjerovi« i to po predavanju dra Ljubomira Marakovića. To je predavanje održano u literarnoj sekciji »Domagoja«. I ove je godine u istoj sekciji dr. Maraković održao predavanje o temi: »Katolička literatura i literarne forme«. Kako su oba predavanja u nekoj vezi, donosimo i ovo predavanje prema bilješkama jednoga druga. Napominjemo, da je predavanje prilično skraćeno, te da za eventualne nedostatke nikako nije odgovoran predavač.

Lanjske godine u ovoj sekciji bila je povedena riječ o katoličkoj literaturi, te smo utvrdili, da katolička literatura nije nikakav literarni smjer. Prama tome je bilo krivo, kada se govorilo o Katoličkoj Modernoj, ali uza sve to nije isključeno, da bi se jednom nastojanja katolika u književnosti mogla formirati tako, da bi se stvorio jedan katolički stil i prama tome jedan posebni smjer.

Kakogod bilo sa stilom, mora se reći, kada se već govori o smjerovima, da je za smjer vrlo važno i pitanje literarnih forma. Već je Brunetière zastupao mišljenje, da se u razna vremena nijesu jednako razvijale razne vrste, kada je pisao o smrti tragedije u XIX. vijeku. I zbilja devetnaesti vijek nije dao, bar u Francuskoj (jer Brunetière piše u prvom redu, kao Francuz) velike tragedije. Drami je oduzeo onaj njezin specijalni tragični prizvuk i patos, te u devetnaestom vijeku uistinu ne cvate tragedija, a u koliko postoji drama, ona je više školskoga tipa.

Triumf romana.

Uz umiranje tragedije mora se zabilježiti nagli zamah romana. To i opet naročito vrijedi za Francusku, jer u drugih naroda imamo i na području drame pravih vrednota. Tako se bezuvjetno mora spomenuti Ibsena, i ako se mora odmah kazati, da Ibsen nije ostavio nikakovo djelo trajne vrijednosti. Doduše njega se sada o njegovoj stogodišnjici mnogo spominje, ali će to brzo proći. Da se o tome uvjerimo dosta nam je povući paralelu izmedu njegovih i Shakeaspeare-ovih djela. Gledajmo »Sablasti« pa iza toga koje Shakeaspeare-ovo djelo odmah ćemo osjetiti golemu razliku u korist Shakeaspeare-a, za kojega ne trebamo postavljati relativnih mjerila, jer on je uvijek velik, bliz i pristupačan.

U tome XIX. vijeku se po prvi put susrećemo sa pravim romanom, radi kojega će se taj vijek bez sumnje nazivati vijekom romana, i to romana posebnoga tipa. Posebnoga tipa zato, jer u romanu dvadesetoga vijeka vidimo nešto sasvim drugo. Vidimo romane golemih zamaha i silne koncepcije. (Galsworthy, Undset), u kojima je više djela povezano u jednu zaobljenu i nerazdruživu cjelinu, ne samo po licima, već i po svojoj radnji, dok n. pr. kod Balzaca nema toga.

Kako se vidi danas je romana manje, te nemamo pisaca, koji stalno i neprestano produciraju i pišu čitave biblioteke, ali se zato susrećemo sa monumentalnim djelima.

Kada se uoči ova razlika pitamo se dali je i katolička književnost utjecala nešto na današnje stanje romana. Dali ona vrši na roman negativnu ulogu ili će ona donijeti pobjedu, procvat romana. Mislimo, da ideal nebi bio ni jedno ni drugo, jer smo uvijek bili na stanovištu, da je potrebno, da se sve grane literature razvijaju harmonično. Kod toga nam se nameće pitanje, dali zbilja svaka literarna forma pogoduje harmoničnom razvitku književnosti.

Roman nije zato pogodan. Kako smo vidjeli on je u svoje vrijeme progutao sve ostalo i nametnuo se sam on. To je ono što nam govori proti romanu.

Drama.

Uz roman je vrlo važna literarna forma drama. Kad je, međutim govor o drami moramo uočiti činjenicu, koja kod kazališta igra važnu ulogu, a to je, da se drama razvija u okviru kazališta.

Dali profesionalno kazalište kao takovo može da zadovolji katolike? Ako ćemo jednom imati veliku katoličku književnost ona se neće moći zadovoljiti kompromisom, njoj je potrebna velika i čista umjetnost. A kazalište se zapravo temelji na mediokritetu. Naime, ako kazališta rade svaki dan, sigurno ne mogu svakoga dana davati prvorazredne stvari. To je iz čisto materijalnih razloga, jer kazalište ima profesionalne glumce, koji moraju živjeti. Oni žive od publike, sa kojom treba praviti kompromis, da se kazalište može uzdržavati. U tome pogledu su jedino iznimke ona kazališta, koja na drugi način imaju ekzistenciju. Poznata je stvar Wagnerovo kazalište, u kojemu se pod posebnim uvjetima davaju samo njegove stvari. Njemački katolici imaju Oberammergau. Ali sva ostala kazališta su na profesionalnoj bazi, što se protivi našim težnjama. Zamislimo se samo u položaj jednog kazališnog direktora, koji bi po katoličkom kriteriju htio voditi kazalište. Njegov položaj bio bi neodrživ. Za nas je drama svečani doživljaj, i traži svečano raspoloženje, te bi se drama morala davati samo o blagdanima, ali kod profesionalnog kazališta se mora pribjeći dnevnom davanju predstava. Tako se sistem profesionalnog kazališta sam po sebi protivi katoličkom životu i težnjama. To je međutim problem sam za sebe.

Katolici i lirika.

Što se tiče lirike, ona se uvijek razvijala i nalazila svoju publiku. Ipak se može reći, da je krivo mišljenje onih, koji gledaju u lirici samo sredstvo da pjesnik dade izražaja svome subjektivnom raspoloženju, ali ne smije se zaboraviti, da postoji i objektivna lirika. Takova je liturgična poezija, kojoj se ne može reći, da nije poezija, i ako ona nema ništa zajedničkoga sa piscem. To možda nije prednost, ali je prednost njezina u tome, što se ona suprotstavlja valu današnjice, koja preveć ističe onaj svemogući »Ja«. Mi trebamo u lirici tražiti i one momente, koji su zajednički svima nama, ili bar većim skupinama ljudi. Istina je, da mi nećemo negirati vrijednost subjektivie lirike, jer je i sam katolicizam stvorio takovu liriku: mistiku, koja nije ništa drugo nego prikazivanje odnošaja pojedinca čovjeka prama Bogu, što je samo po sebi daleko uzvišeniji odnošaj, nego kod profane lirike, koja se bavi odnošajem subjektu prama drugim ljudima. Radi svega toga nije ispravno mišljenje nekih katoličkih lirika, koji misle, da je objektivna lirika nesuvremena i da se nebi mogli nešto naučiti iz katoličke prošlosti, u kojoj su se stvorile najuzvišenije himne, koje su prava i nepatvorena poezija.

Prednosti drame.

Kada smo sve ovo kazali, mislim, da nam je jasno što moramo držati o drami. Ona je najbliža religiji, jer je ona nešto veliko i svečano. Njoj pripada taj atribut, pa makar imali primjera, da se u drami može primjenjivati naturalistička tehnika. To međutim ne mijenja ništa na stvari. Pokazalo se da se i katolici uspješno mogu poslužiti naturalističkom tehnikom, i ako su često u opasnosti, da budu mnogome na sablazan. Ovo možda izgleda neumjetnički i farizejski, ali uistinu moramo dozvoliti, da ima pravednih ljudi, koji nikada sami ne dolaze do spoznaje koliko ima brutalnih stvari u svijetu i

životu, pa nije čudo, da kada im se sve to iznosi, da od toga zaziru i da se protiv toga bune. Ono je istina, da ti ne moraju biti mjerodavni za književnost, ali svakako stoji, da katolički književnik mora biti onakov, kako se prikazuje našim očima. Najbolji katolički književnici gledali su sve pojave života na katolički način. Radi toga iste stvari kod katoličkog i nekatoličkog književnika prikazane su na sasvim različite načine. Sve stvari i njihov izgled ovise o tome kako ih osvijetlimo. U bengalskom osvijetljenju stvari izgledaju nekako ljepše i čovječanskije. Nadnaravno gledanje katoličkoga književnika čini stvari ljepšim, daje im simboličko značenje, te ih tako oduhovljuje.

Možemo reći, da je drama vrsta, koja će se u katoličkoj literaturi najjače razviti. Drama je i nastala od kršćanstva i vjerojatno će u njemu doživjeti svoj vrhunac. Drama, nova drama, nastaje u novome kršćanskome društvu. Ona nije stvorena, kao i druge neke literarne forme, tek kao nastavak starih klasika. Ona je potpuno kršćanskoga porijetla, te je zato opravdano očekivanje, da će ona u katoličkoj književnosti naći svoj vrhunac.

Kazali smo, da će katolička literatura procvjetati skupa sa katoličkim pokretom. A ako organizacije i pokreti imaju nešto zajedničkoga sa kojom literarnom formom, tada to pogotovo imaju sa dramom. To je radi više razloga. Drama je n. pr. literarna forma, koja ima najviše praktične primjene u društvenom radu. Naša društva istupaju sa predstavama ne samo radi toga da se nekako ispuni program već i radi toga, da se tim nastupom u dramskoj formi manifestuje jedna ideja, a za to je, kako je iskustvo pokazalo, najzgodnija drama. Što se naše organizacije budu jače razvijale, tražiti će se sve više drame i na njih će se postavljati sve veći zahtjevi.

Da je drama u uskoj vezi sa katolicizmom najbolje nam svjedoči liturgija. Čitava liturgija nije ništa drugo nego drama. Mi smo se na liturgiju privikli, ali trebalo bi da čitamo kako na nju gledaju oni, koji nijesu odgajani u katolicizmu. Najbolje nam o tome govore konvertiti, koji su kao nevjernici bili oduševljeni našim obredima. Sve one kretnje, kađenje, odijelo, sve to ima svoje značenje te sve skupa tvori uzvišenu dramu.

To će nam već biti još jasnija, ako učinimo jednu poredbu liturgije sa baletom, koji je nažalost i preveć profanisan a potom i ozloglašen, te će se mnogima ova poredba činiti čak i svetogrdna, što nikako nije, ako se uzme u obzir, da je ples hijeratskog porijetla. David je Gospoda slavio plesom i pjevanjem. I u našem narodu imamo svečane plesove religijoznoga karaktera. Dakle nije neumjesno, ako kažemo, da balet potsjeća na liturgiju. Kada naši baleti nebi bili ovako besmisleni, kao što jesu, kada bi oni bili ozbiljnijega sadržaja, kada bi prikazivali motiv žrtve, pa bilo to i iz mitologije još bi se bolje vidjelo koliko se tu nalazi sličnosti sa liturgijom.

Nećemo, da budemo proroci, ali mislimo, da se nećemo prevariti, ako kažemo, da će i naša katolička literatura doživjeti svoju kulminaciju baš u drami. U tome je pogledu utješljivo to što se i u našoj katoličkoj literaturi opaža intenzivniji interes za dramu.

Problem katoličkog romana.

Prije nekoliko godina nije bilo tako. Onda je vladao roman i svi su mislili, da će roman biti ona vrsta, kojoj moramo posvetiti naročitu pažnju. Tada je harao Zola i ostali, te su mnogi mislili, da tome treba suprotstaviti jaki roman. Ali došao je ekspresionizam sa dramom, koja tada doživljuje triumf bacajući roman u pozadinu. Sad se to tako ne opaža, jer se roman opet oporavio.

Kralik n. pr. uza sve to u svojoj poetici uopće zabacuje roman, u koliko taj nije autobiografskog karaktera. To on vjerojatno ima od Goethea, čiji romani redovito imaju značaj autokonfesije. U koliko to roman nije, Kralik mu poriče vrijednost. On poriče vrijednost i realističkom romanu, barem kod katolika. Jedini su izuzetak neki konvertiti, koji su dali dobre romane, ali samo tada dok u njima govore o svojoj konverziji, koja je nešto što su oni zbilja doživjeli. Ali problem pravog katoličkog života je vrlo teško dati u romanu. Dosada to nije nitko učinio, te imamo uspjele romane koji obrađuju tek to kako se dolazi do toga života. Na tome području je Baumann dao vrlo uspjelo djelo. Ali je i on u svome najboljemu djelu nužno dao i toliko toga što je njegovu djelu oduzelo mnogo od uspjeha, kojega bi inače zasluživalo po svojim umjetničkim kvalitetama. On prikazuje sve faze, kako jedan čovjek od pokvarenosti i površnosti postaje svetac. Ali kada je trebao da prikaže toga sveca, njegovo pero je klonulo i ne može dalje. Bauman, je znao, da ako bi htio dati pravoga sveca, da bi trebao i sam biti svetac, a to on nije. U tome i jest problem katoličkog romana, koji bi morao prikazivati idealne ljude i tipove, a to su samo sveci. Zato ako čovjek zbilja hoće, da stvori veliku umjetninu prikazujući sveca mora i sam biti svetac. Dakle katolički bi romanopisci morali biti sveci. Ali kada bi neki talentirani književnik zbilja i postao svetac, tada sigurno nebi pisao romane. Inače svaki prikaz sveca od nekoga koji nije svetac samo je jedna konstrukcija bez veće umjetničke vrijednosti.

Drama, forma budućnosti.

Radi svega toga ne može se romanu u katoličkoj književnosti proricati veću budućnost, te se čini, da on neće biti vrhunac naše katoličke književnosti. Da se preko romana preći može, to je već dokazao ekspresionizam. Pa i danas je iza ekspresionizma dramatik više cijenjen od romanopisca, te nam se i radi toga drama prikazuje kao literarna forma budućnosti. Mislimo, da to nije pretjerano. Zato se naši književnici moraju pozabaviti u prvom redu dramom. Dakako, da time nije rečeno, da mi time kanimo nametati dramu i onome, koji je nebi htio. Time je samo rečeno, da se prilike razvijaju u prilog drami, da je drama svakim danom aktuelnija, te je razumljivo, da će se i pisci radije baviti dramom.

Osim toga se na katoličkoj strani značaj literature ne smije nikako precjenjivati, te moramo biti svijesni, da se ne smije ići za time, da stvorimo čitave biblioteke katoličkih djela. Naša nastojanja moraju ići u dubinu, a ne u širinu. Zato je stalno, da mi nećemo ići za dramom, koja bi se mogla svaki dan igrati, već će ta drama biti svečanog karaktera, koja će vrijediti više nego desetci drugih djela.

Na to nas puti i razvoj moderne tehnike. Kada tehnika u toliko uznapreduje, da se u filmu postigne, da se bude moglo čuti i ono što se govori, tada će interes za literaturu i čitanje još više opasti, i to sve više što cijene za kino postaju sve niže. Biti će u povećanoj mjeri nešto slično, kao i sa koncertima, za koje ljudi mnogo manje mare otkako se ovako razvila radio tehnika. Dakle u budućnosti će sve manje biti aktuelne one literarne vrste, koje se ne moraju čitati, te će se samo održati u prvom redu velika djela, za kojima moramo svijesno težiti.

Što se tiče ostalih literarnih forma, moramo naglasiti, da ni njih ne smijemo zabaciti. Tako je n. pr. ep sasvim neaktuelan. Ali i opet nije isključeno, da bi on opet mogao postati suvremen, i ako nemamo nikakova uporišta, da to tvrdimo.

Po dru Ljubomiru Marakoviću.

HVALIMO, HVALIMO MARIJU!...

Preč. I. Kinkela.

Prolijeću danas s obale
veseli tonovi zvona,
okanca dodirnu bijela
srca se dotaknu vrela
i bježe,
i bježe
od sela do sela.
Masline poljem poljube
veru se dolom i gorama,
pa se izgube,
pa se izgube
u plavkastim daljinama...

Prolijeću tonovi zvona...
Na bunacu morsku odlaze
tišinom se pólako šuljaju
na valu se tihano ljuljaju
u dubinu prozirnu zalaze
o ne, ne, da počinu
već da došapnu ribama
zašto to zvonik šutljivi
danas veselo zvoni,
oh zvoni
slavlje, prastaru ariju:
Hvalimo,
Hvalimo
Mariju!...

Po treći put se javljaju
s obale Gospina zvona
i svi su putevi krcati,
iz selâ do crkve što vode.
I čude se šturci u travama,
malene tice na granama,
kako je sve to tiho,
kako se ništa ne čuje,
a ipak mnoštvo putuje?...
O ne znaju ti stvorovi mali,
što kapljica hrani ih rose,
kolika je danas dobrota
u srcu tih pobožnih ljudi,
i né znaju da su danas
noge svakomu bose...

Umiru tonovi zvona...
Puna je crkva Marije
na morskoj doli obali.

U Sreseru 8. septembra 1928.

Sveto se čuvstvo razlilo
i oko i srce svako
zalilo
zalilo,
a misnik je sve raznježio
hvaleći Majku Mariju...
do suza svih je ganuo
kada je majke pozvao
da Majci Nebeskoj Mariji
djecu svoju izruče,
što ih je bijeda izgnala
što ih je žudnja povukla
u tuđe, daleke krajeve...

Pa zatim dok su pjevali
gromki muški glasovi
prastaru onu ariju:
Hvalite,
hvalite
Mariju,
a cijela crkva prihvaća:
Hvalimo,
hvalimo
Mariju!...
dotle su naše matere
te žarke žrtve ljubavi
zavjetne darove nosile
i suzam su na očima
u Marije prosile
milosti,
milosti,
oh mnogo, mnogo milosti
za djecu u daljinama...

Opet su zvona zvonila
iz crkvice Gospine
na morskoj doli obali,
i tonovi su nosili
svečano čuvstvo pobožno
i rosili ga,
rosili
po smirenim valovima,
malenim seocima,
dolovima gorama
i nosili ga
nosili
plavkastim daljinama...

I. J Lendić.

PORTRETI IZ NAŠE PROŠLOSTI:

UZORI SADAŠNJOSTI I BUDUĆNOSTI

4. Dr. PETAR ROGULJA.

Svi su članovi hrvatskoga katoličkoga pokreta bolno osjetili gubitak dra Eckerta, toga mladića skladne i uzorne duševnosti, ali najviše je njegovom smrću izgubio pokojni dr. Petar Rogulja. Danas nema čovjeka, koji bi mogao da bude predstavnik svih grana modernoga silno razgranjenoga života. Dr. Rudolf Eckert i dr. Petar Rogulja bili su tipovi, koji su bili međusobno u mnogim svojstvima oprečni, ali su se baš zato ispravljali i popunjavali kao kakvi Dioskuri. Dr. Eckert miran, defenzivan, sklon raspravljanju po najstrožoj skolastičnoj metodi, a dr. Rogulja eruptivan, ofenzivan, tražeći odmah akciju. Jedna je i druga narav imala svojih prednosti i svojih mana tako, da je potpuna i savršena cjelina mogla izaći jedino iz uske međusobne suradnje. Nakon Eckertove smrti opažaju se i kod dra Rogulje katkada privremena kolebanja, koja su nastajala djelimice radi teških ratnih prilika i nestalnosti evropske državne konstelacije, a djelomice radi smrti dra Eckerta, koji je za života vršio na dra Rogulju silan utjecaj.

Nitko nije bez svojih mana, pa tako će objektivna kritika ustanoviti i kod dra Rogulje gdjekoji nedostatak, kojemu se moramo uklanjati. Ali u jednoj stvari nije Rogulju nitko dosada natkrilio, i tu će on za sva vremena svim hrvatskim katolicima moći da bude uzor. On je pravi tip organizatora i jurišnog borca, koji je svojom odvažnošću povrijedio često sve kunktatore i sentimentalce, ali je zato udario realne temelje mnogim katoličkim institucijama, koje bi bez njega bile možda i danas samo teorija.

Kada je god. 1907. došao na zagrebački veliki sastanak hrvatskoga katoličkoga narodnoga đaštva, osjećao se malen i izgubljen pred mnoštvom pitanja, koja su se tu nabacivala i rješavala. Ali to ga je potaknulo na savjesno proučavanje svih mogućih organizacija. Upravo je nevjerovatno, s kolikom je on ustrajnošću sakupljao podatke o prilikama u Sloveniji, Njemačkoj, Belgiji i u drugim zemljama, gdje je katolički pokret uhvatio dubok korijen. Njegov dnevnik obuhvaća samo jedan dio toga gradiva, a i taj nas dio zapanjuje svojom opsežnošću. Pokojni svećenik Vilim Ivanek, koji je bio dugo godina njegov duhovni vođa, sastavio mu je 32 pitanja, na koja je Rogulja tražio odgovor svuda, kamo god je došao. Od Ivaneka je poprimio shemu, po kojoj se narodni život očituje 1. u religioznoj organizaciji, 2. u prosvjetnim udruženjima, 3. u socijalno-ekonomskim i karitativnim udruženjima i 4. u političkoj stranci. Tu je shemu prihvatio kasnije cijeli naš pokret. Pokojni se dr. Rogulja kod svojih pitanja nije zadovoljavao samo historijskim podacima, nego je tražio prije svega pravila, kako koje udruženje funkcionira. Ova praktična nota osjeća se u cijelom njegovom radu. On je svagdje pitao, kako se pojedina ideja provodi praktično u život. Zato u njegovoj ostavštini imademo nepregledno mnoštvo pravila počevši od vatrogasnih društava i čitaonica do političkih programa svih mogućih stranaka. Pojedine bilješke na karticama ili citati u njegovu kolektaneju upućuju nas svojim oblikom, da je pokojnik mislio uvijek na to, kako će se njima okoristiti u praktičnom radu. I njegova znanstvena literatura, koju je ostavio najvećim dijelom »Zboru duhovne mladeži zagrebačke«, imade u prvom redu praktičnu vrijednost.

Nema tome mnogo vremena, kako je jedan katolički list pokušao da prikaže pokojnoga Rogulju kao čovjeka, koji je sabotirao program biskupa

Mahnića i skrenuo cijeli hrvatski katolički pokret smjerom, kojim Mahnić nije htio da ide. Nemam volje da s kime polemiziram, ali moram ovdje naglasiti, da ta tvrdnja nije istinita. Postoji, hvala Bogu, i danas korespondencija, koju je biskup Mahnić slao Rogulji i u vrijeme rata i poslije rata. Iz te se korespondencije vidi, da je Mahnić odobravao načelno sav Roguljin rad. Pa zar bi se mače mogla razumjeti Mahnićeva poslanica, koju je on u julu god. 1920., dakle nakon Roguljine smrti, poslao Jugoslavenskoj Katoličkoj Đačkoj Ligi i u kojoj kaže među ostalim i ovo:

»Ugledajte se u svojem nastojanju i spremanju za vaš budući rad u prvijence katoličkog đačkog pokreta, u prve njegove žrtve, u prve svoje vitezove: pokojne doktore Eckerta i Rogulju!«

Jest, postoji jedno pismo biskupa Mahnića iz vremena rata, u kojem pismu pokojni biskup govori vrlo žestoko o dru Rogulji, ali oni, koji šire to pismo, poigravaju se nepravedno dobrim glasom jednoga i drugoga našega velikana, jer zaboravljaju reći, da je biskup Mahnić kasnije opozvao svoj sud i da je osudio upravo one, koji su dra Rogulju ocrnili pred njime, a kad su ti protivnici vidjeli, da Mahnić nije uz njih, udarili su svom žestinom na njega. Danas se iz te borbe, koja je svršila pobjedom Rogulje nad njegovim protivnicima, istrzava jedna epizoda i na osnovu toga stvara se neopravdan sud, da je Rogulja bio nekakav zloduh i zavodnik cijeloga našega pokreta!

Mi ne trebamo da zatiskujemo oči pred Roguljinim pogreškama, jer je on tako snažna ličnost, da će mu među nama ostati svijetla uspomena i onda, kad upoznamo i te pogreške. On nije bio onako blage ćudi kao pokojni dr. Eckert. Opazit ćemo katkada u njega i nedostatak teološkoga i filozofskoga znanja. Ali on se nije nikada gradio u tom kao kakav autoritet, nego je uvijek pitao za savjet svojega duhovnoga vodu Ivaneka ili kojega drugoga svećenika. Gdjekoja loša stilizacija u njegovim člancima otpada i na račun gdjekojega našega svećenika, koji nije znao uvijek da dade najbolji savjet.

Rogulja je i sam uvidao, u kakve ga je pogibli mogla zavesti njegova jeronimska ćud, zato je tražio lijeka proti tomu u svim naravnim i svrhunaravnim sredstvima. Kao trećoredac često je išao k stolu Gospodnjemu, ne zanemarujući nikada svojih molitava i pobožnosti. U mene se nalazi njegov »Psalterium Breviarii Romani«, što ga je kupio 17. kolovoza 1918. u Ljubljani i iz kojega se vidi, da je ta knjižica često upotrebljavana. U crkvi je uvijek molio krunicu i pokazivao uzoran primjer, nalazio se na selu ili u gradu. Kolika je dobročinstva činio, to znadu one tisuće djece iz Hercegovine. Istre i drugih krajeva, koje je očinskom ljubavlju smještao po bogatijim našim krajevima. To znadu i oni ratni stradalnici, kojima je on pribavio potporu u novcu i u živežnim sredstvima držeći se kod toga one: Nek ne zna desnica, što daje ljevica.

Takav praktičan duh, pun ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu ostaje velik i onda, ako je katkada rekao manje aktivnim ljudima po koju oštriju riječ i ako je napisao po koju tvrdnju (na pr. u članku »Pred zoru«), koju je kasnije i sam povukao.

I kao urednik »Riječkih Novina« i kasnije »Novina« i »Narodne Politike« i kao osnivač mnogih poduzeća, o kojima ne govorimo ovdje, jer ne pripadaju u organizacije Katoličke Akcije. Rogulja je uvijek vodio borbu proti pasivnosti i ispraznom teoretiziranju znajući katkada reći pola u šali pola u zbilji prema svjedočanstvu, koje je dr. Velimir Deželić mladi iznio u njegovu nekrologu: »Oh, kada bih u vaše mlohave, pjesničke duše mogao uliti samo malo agresivnosti, onda ne bih ja vazda morao biti kao onaj gvozdeni ovan starorimske

vojske, kojega su čelom razbijali zidove utvrda. Ali neka. Debela je moja koža, jaka šija i široka leda. Ja samo stisnem oči i malo se pogurim, dok se sroza sve crepovlje i žbuka ruševine, i onda je oslobodan prolaz«.

U tim je riječima naznačena sva karakteristika pokojnoga Rogulje. Mi se ne trebamo odricati ovako snažne ličnosti. On će i nadalje biti predstavnik naše aktivnosti i organizatornoga praktičnoga rada, predstavnik baš onih vrlina, koje su u našem hrvatskom životu kraj tolikih slomljenih i sputanih energija vrlo rijetke.

Petar Grgec.

MAJCI

Majko, ja već nisam ono dobro dijete,
što je s tobom znalo molit kraj kamina
u večeri kasne dok su s violina
jecali akordi ljubavi i sjete.

Đuro Sudeta.

Moje misli opet k Tvome liku lete
iz života hladnog od očiju zlobnih;
Ali oskvrnute pune slutnja kobnih.
Majko ja već nisam ono dobro dijete.

Sa nevinom dušom ljiljana i krina
i osmehom vedrim sutonskih Madona
uz glasove blage večernjega zvona,
što je s tobom znalo molit kraj kamina.

Neznano i tiho sa onih visina
spuštaše se bjela prikaza nam snova
s blagoslovom povrh sela i gradova,
u večeri kasne dok su s violina,

Nečujno i blago sa neznanih strana
prolazile sfere molitvice svete
te uz blagi ritam mladenačkih dana
jecali akordi ljubavi i sjete.

Majko ja već nisam ono dobro dijete
što je s tobom znalo molit kraj kamina,
u večer kasne dok su s violina
jecali akordi ljubavi i sjete.

Stjepan Devčić, stud. jur.

BILJEŠKE S PUTA:

UTISCI IZ ENGLESKE

LJUDI I ĆUDI.

Sreća da me nije put nanio u Englesku zimi. Govore, da su njihove peći nepodnosive i sva otmenost kamina malo koristi. Poslije dugog lutanja po kembriškim ulicama i zvirkanja po koledžima (i obligatnog fotografranja — svaki drugi Englez i Engleskinja ima fotografski aparat!) skrenuo bi u svoj stan. Ulica, u kojoj sam stanovao, nalazi se uz najglavnije središte grada, ali je uska i tamna. Čudom sam se čudio malome skautu, kad me je vodio u tu ulicu. Ali, kako je ulica tamna i kuća izvana neugledna, tako je iznutra ukusna, čista, raskošna. Kod nas u onakvim kućama ne bi čovjek našao pristojne sobe. Mrka, od opeka, krivudasta — a unutra je sve ulašteno, široko, svijetlo i komodno. Moja je soba u drugom katu. Uz sobu, u kojoj stanuju preko školske godine daci, koji ne mogu plaćati skupe sobe u koledžu, nalazi se velika i prostrana kupaonica, sa hladnom i mlakom vodom. Po stijenama mali croquisi, obloženi mahagonovim okvirom, foteji široki i niski, mali etažei za knjige, mramorni kamin, nekoliko električnih lampa, sa dva mala stolića, s teškim, svilenim zastorima na prozorima. Čitava je soba pokrivena s mekanim sagom, na kome su išarane neke čudne bitke lava i tigra. Na malom stalku velika glava Sira Waltera Skota, a povrh kreveta konvencijonalno »Dobro jutro« Rosettijevo, koje nalazite u svim privatnim stanovima, u hotelima, pa čak i u wagon-litsima. Vis-a-vis moje sobe nalazi se kućna blagovaona. Naša gazdarica, ovisoka i crvena, sa dobro uhranjenim tijelom, neprestano je u pokretu. Čas je u blagovaoni; zatim skoči u ovu ili onu sobu; ljubazno vas pita, da li želite novine ili tintu; usput vas zapita, da li ste umorni i hoćete li kakvog napitka: a k tome se onako punano nasmije, kad vi tepate u nekakvom svjetskom volapiku, u kome ne znate, koja je riječ glava, a koja li je rep. Po hodnicima se nalaze dobre kopije prvorazrednih svjetskih umjetnika, ali se opaža, da im južni umjetnici ne prijaju naročito, tako da je pravo čudo otkuda onako oduševljenje za Rosettia, koji je toliko volio boje, žive i raskošne. Dom je miran i moglo bi se muhu čuti, kad proleti, pa su zato i slike mirne, tamne, sjevernjačke.

Otkuda ovoj običnoj ženi, čiji je muž za vrijeme rata poginuo (jedan od rijetkih Engleza, koji nije znao sačuvati glavu!) toliko smisla za red, čistoću i toliko one nepritajene ljubaznosti? Otkud joj toliko smisla za ljepotu doma? Englez ratnik, u svoje vrijeme, danas je postao gospodin. Gospodin, koji želi komfort, prijatnost, bez velike raskoši, ali nada sve komfort. Kućnog mira i komforta Englez se nikako ne može odreći. Jedne večeri poslije zabave, koju su priredili kembriški daci u počast stranih delegacija, zaputismo se kroz prilično tamne gradske ulice. Društvo je bilo u pravom smislu riječi internacijonalno: bilo je Engleza, Njemaca, Poljaka, Čeha, Slovaka i nas dvojica Hrvata. Otpratili smo našu Miss Hristić do njenog hotela, a zatim se čitavo društvo dalo po ulicama, uz Trinity Kolege. Kako je bilo mnogo Slavena, a te se večeri Englezima, a naročito Engleskinjama, neobično svidjele slovačke pjesme, to je bilo moljakanja, da se onako ispod glasa nastavi. Slovaci nisu mnogo čekali, pa je, oko jedanaest uveče, kambriška ulica odzvanjala od Slovačke pjesme. Zapjevali su i našu: Širok Dunav, ravan Srijem... Na koncu je dragi Julije intonirao »Lijepu našu...« Da ste vidjeli kako su gutali svaku melodiju onih mekanih i tužnih slovačkih pjesama! Sve je bilo u redu, ali najedamput nenadano se otvori nad nama prozor i netko htjede da razhladi naše glave. Engleza se ulična galama nije nikako svidjela. Čast nama kao strancima, ali on želi mir

u svojoj kući. Naši prijatelji Englezi nisu mogli naći dovoljno riječi da osude ovaj mali incidenat, ali svejedno, u sate, kad se kod nas najžvlje ljeti šeće, osobito po primorskim mjestima, u Kembridgeu ni žive duše. Lampe su ugašene, i tek na velikim daljinama, opaža se — tu i tamo po koji redar kako nemarno šeće ili se zaustavi pred kojim izlogom, pa promatra.

Englez je mir, red, konservativnost, oporost i točnost. Nada sve radinost. Poznat je ganutljivi primjer brata Lorda Taushenda. Kako ono bijaše? Mr Walter je bio mali trgovčić, kome posao išao loše od ruke. Stogod je započeo, čega se latio pošlo po zlu putu. Najprije se bavio prodajom živežnih namirnica. Propalo mu. Bacio se na malu produkciju svijeća, ali mu i to otišlo niz vodu. Njegov brat htio ga pomoći, ali Mr Walter ni da čuje. Brat mu ušao u dom lordova, ali ni tada Mr Walter ne htjede čuti za pomoć svoga brata. Kad je opazio, da nema sreće u Engleskoj, ude u posao jedne velike trgovine i pode kao agent u — Alep. Tamo je bio bolje sreće; nekako je gurao, da je mogao poslati koji talir obitelji, ali uz to se uvalio u neugodne poslove: U Alepu bilo mnogo jadnika, p je osnovao nekakvo dobrotvorno društvo, koje je pomagalo bijednike, ali koje je takodjer dobrano ispražnjivalo njegove džepove, tako da je dva puta upao u vrlo neprijatnu situaciju. Htjedoše mu radi neplaćenih dugova staviti ono malo njegove siromaštine na bubanj. Uto mu brat postade ministar, pa mu posla vijesti i novce, ali on ne htjede za se uzeti ni pare, nego ih podijeli siromasima,a sam nastavi dalje s kuburenjem u Alepu, gdje je i svoje kosti ostavio. Ništa ga se ne ticaše, što mu je brat prvi čovjek u Engleskoj. Uostalom, i sada ima ovakvih slučajeva u Engleskoj. Građanin je stvorio tip čovjeka borca, ličnosti, koja sama sebi krči putove, obara zapreke, ruši ograde, uvijek smion, uvijek ličan i nada sve poduzetan. Nigdje ličnost nije toliko poštovana i nigdje se za lična prava nije toliko borilo koliko u Engleskoj. Mi Slaveni kidamo svoju duševnost pitanjima odnosa pojedinca prema društvu, države prema pojedincu, skačemo od ekstrema u ekstrem, ličnu anarhiju zamjenjujemo sa ličnom slobodom, — kod Engleza tih sukoba nema. On je uvijek znao da dovede u sklad općenitost i ličnost i dao prvi podstrek Evropi za parlamentarizam i borbu za slobodni razvitak. Individualizam, kao socijalna pojava i teorija djelo je Engleza: zato će on marljivo nastojati, da mu u ličnu slobodu nitko ne dirne. Gospođa Nasta Rojc, u svojim glatko pisanim pismima iz Engleske, tuži se na englesku strogost prema strancima. Kaže, izmedu ostalog, da su je često nadzirali, bojeći se da nije komunistkinja. Nama se ne dogodi ništa slična: nigdje nam ne pitaju za putnice, nigdje u hotelima ne traže da se legitimiramo, nikakvih prijavnica. Ni u slobodnoj zemlji Vilima Tella ne osjetismo toliko slobode. U hotelu u Locarnu naš prijatni gazda netom stupismo u njegov hotel donese nam prijavnice, dok u čitavoj Engleskoj ne vidjesmo tih prijavnica.

Naši sustanari za brikfestom (jao kako treba imati dobar želudac, da čovjek pojede sve ono s čim ga pitaju rano ujutro ovdje: pečenje, marmelade, dvopek, maslac, kava, riba, voće, čaj i druge dakonije!) redovito muče. Glatko obrijani, djeca gradana, otmeni, ljubazni, pristojni, uvijek spremni za kakvu uslugu. Upozoruju na interesantne novinske vijesti. Nude vas s cigaretama. A pri svemu tome govore vrlo malo. Pristojno se naklone, pokažu svoje bijele i jake zube, zatim se opet zakopčaju, pa govore, ako baš moraju, ispod glasa. Izmedu sebe progovore po koju riječ. I za čudo, ovi mladi ljudi govore samo o svojim predmetima. Jakih mišica, treniranih sportom, gipka tijela, oni razgovaraju i o kakvim sitnicama, a politika ih, kanda, ne interesuje. Upravo je tih dana bilo aktuelno pitanje englesko-francuskog pomorskog sporazuma. O njemu

je cijela štampa donosila ogromne stupce. Mirror, jedan neobično rašireni ilustrovani Rothemirov list, donio je baš to jutro čitavu stranu o tome pitanju. Mislite, da su ti ljudi o tome govorili? Ni najmanje. Sve ih je prije interesovalo nego to. Kako bi tek kod nas bio takav događaj popraćen kod omladine. Prijatelj Džordž i ja gutamo svaku vijest, koju bi pronašli o našim prilikama. I bili bi nekako zadovoljeni, kad bi nešto pronašli. Istina, tih dana ne pronadosmo, da su, prigodom željezničkog sudara stradala gospoda ministri Bečkerek i Veliki, ali smo dosta sličnih našli. Držim, da su naši ljubezni engleski susjedi došli do istog zaključka, do koga je došla jedna njihova spisateljica, kad je rekla, da je jedini sport u Jugoslaviji — politika. Ali ipak taj Englez vlada svijetom. Krvava zvijerka, koja se krila dugo vremena pod licem Engleza, te čudne rasne mješavine, postala je potpuno dresirana. Njeno je lice postalo ravno. Trzaja se skoro i ne opaža. Oči gledaju mirno i, skoro bih rekao, nekako tupo u svijet. Zamislite Engleza iz šesnaestoga i sedamnaestoga vijeka! Klao se medju sobom: klao druge za svakakve trice i kučine. Današnji arbitri »mira«, razumnoga razvitka prolivali su krv na potoke. Mala vjerska raspra znala zavitlati strasti do izumiranja. A eno ga u ranom XVIII. v. dok se, recimo, na dvoru cara »Sunca« dvorjanici i ulizice dvora himbeno i ponizno udaraju šakom po čelu i ljube kraljeve papuče i smatraju za naročitu čast, ako mu mogu posvetiti koji slabi stih, ili mu držati lavor kod umivanja, na usta onog »drznika« Lippinga, ispočetka na sveopće zaprepaštenje i porugu Lordova, a kasnije uz glasno odobravanje, kako grmi: Njegovo Veličanstvo Engleski Narod je teško povrijeden i ranjen i zato ja tražim reparacije. Taj smireni tigar, sredjena vrela krv, koja se prva zatalasa romanticizmom, danas vlada svijetom i sa smiješkom gleda na »ludu Evropu«. O toj Evropi on sudi suvereno. Nepoznata su mu ona naša vječna trvenja i vječne promjene. A kad bi vidio kako se kod nas govori o nacionalizmu, grohotom bi se nasmijao. Petrovu Goru ili Kosovo ne bi ni spominjao, a kod nas se stvara kult poraza i narodna etika iz slabosti.

Gosparstvo je Engleza novijeg datuma. Gospodstvo također. Ali ono je tako izmjenilo psihičke karakteristike, da bi, bojim se, Le Bon i Taine doživjeli ovdje očite poraze. Engleska duša se naglo izmjenila. Ili je možda ovo sve maska?

Skorašnji pokolj u Ulsteru dao bi to naslutiti. *M. Ujević.*

PJESMA PROLETERA

I.

— »Ah, kako mi zima probija i posljednji molekil tjela,
U razorenim su mi plućima i tuberkuli obamrli;
To bolno osjećam i zadnjim atom obamrlog mozga.

Kako je strašan taj bijeli snijeg pod nogom što mi cvili,
Kao i milijoni meni sličnih i kao
Životinje što vuku kola, i kao šume, kad ih pile.

Sve cvili uzdiše i stenje od grozne boli
Ah, zašto, čemu?
Pitam vas, o sjajne zvijezde,
I tebe zemljo krvava od moje i braće moje krvi?

Zašto, čemu?

Znadem, znadem zašto i čemu, vi zlobne zvijezde,
Što sjajite samo za odabrane;
i ti zemljo prokleta, što radaš samo za miljenike svoje,
Znadem, ali govoriti ne smijem
Ni kada mi tijelo uskraćuje posluh
Ni kada mi srce prestalo da bije
Zadnjim dahom rastrganih pluća;
Govoriti ne smijem?

Ohladilo bi se lakše izmučeno tijelo moje,
Da iskalim gnjev i bijes.
Strašna sila, ko zimska ova mrkla noć
Ne da mi da dišem, ne da mi, da vičem.

Ja poznam dobro silu ovu, skrajnjeg egoizma.
Mnogima će jošte rastrgati pluća
I oštre krvave pandže zarinut u grkljan.«

II.

Namrgodilo se nebo, sakrile se zvijezde od gnjevna pogleda
Tog nemoćnog rušitelja sveobćeg mira.
Zgadio se zadah gnjilih plućiju i svemiru i zemlji,
Te pada snijeg sve gušće gušće,
A u naokolo biva sve tiše tiše.

III.

— »Ne! ne! umrijeti na smrdljivoj ulici ne smijem i ne ću!
Koraknite noge na posljednji hod,
Zakucaj srce potjeraj žilama krv,
Da ko prezreni i zgnječeni crv
Dogmižem do roditeljske kuće,
Do ognjišta i ležaja svog.

Još korak dva, bij srce jače jače, što si zastalo?
Da ste proklete i vi noge moje!
Kolikima ste služit znale, a mene ostavljate.

IV.

Ovdje kažu, rodila me mati,
Ovdje najljepše sam dane proživio
Penjući se šumom po granama, loveć ptice i leptire,
Ovdje strašio bi djecu s guvernantama što su šetat znala,
Ovdje snivah slatke snove o medenih kolača,
Ovdje su me bili, tukli i tjerali,
Ovdje plakao sam, smijao se i — — —
U pomoć, umirem, ah....«

V.

Kvar, kvar, graknuše krikom preplašene vrane,
Kvar, kvar, odzvanja jekom tamna šuma.

I pršti snijeg sve više, više
A mir i snijeg biva sve dublji, dublji...
Nad hladnim tijelom mrtvog proletera.

Bogumil Korlević.

SV. FILIP NERI I GOETHE

III.

Je li mogao Goethe razumjeti sv. Filipa? Je li Goethe mogao uopće da gleda objektivno na Crkvu i hierarhiju? Crkva je Božje djelo, sv. Otac namjesnik Isusov, katolički svećenici nasljednici časti i vlasti Kristovih apostola. Kako na to sve gleda racionalista-pjesnik? Negira sve. Crkva je za njega ljudska organizacija, koja ima stanoviti cilj i stanovita sredstva. Svaki član te organizacije ima prava i dužnosti, pa kao što se u svakoj organizaciji bore jedni protiv drugih, tako i ovdje. Božanski elemenat se eto posve isključuje, a čovjek nastupa i djeluje samo kao čovjek.

Gledano tim očima — uz stanovite predrasude, daje dabome sasvim druge perspektive i stvara aprioristične zaključke. To je promatranje sa jednog stanovišta — s kojega katolička Crkva nije ono, što je po svojoj biti. Jer — racionalističko dociranje nipošto ne može biti mjerodavno za katoličku Crkvu. Ona ili jest ili nije katolička Crkva. Oboje ne može biti u isto vrijeme i u istom smislu.

Sv. Filip je bio član katoličke Crkve. Njezin svećenik, redovnik i svetac. Prema tomu se on može promatrati samo sa katoličkog stanovišta. Inače mu se pridaje ono, što on nije imao nikada, što nije bio nikada. To znači prevrnuti stvar na glavu i promatrati je u tom položaju kao u svom naravnom. Ne mislimo time reći, da inovjernik ne može ili ne smije, da se prihvati rada o katoličkom svecu. Ali mi s pravom tražimo, da se drži ove: ut audiatur et altera pars — t. j., da ga vodi objektivna povijest događaja i ljubav k istini. Ne samo pjesnički zanos i časovito oduševljenje, ne njegov subjektivni stav, ne mržnja, omalovažavanje, nerazumijevanje. Kritikovati druge smije samo onaj, koji je na to zvan.

Za svoju tezu navodi pjesnik dva pisma. Jedno svečevo sv. Ocu Klementu VIII., drugo odgovor sv. Oca.

»Presveti Oče! Kakova sam to ja ličnost, da me posjećuju kardinali, osobito jučer naveče firentinski i kuzanski kardinal? Budući da sam trebao malo papirnate mane, priskrbi mi spomenuti firentinski kardinal dvije unce iz Svetoga Duha, kamo je toga dana otposlao oveću svotu. Jučer je ostao ovdje do dva sata naveče i pripovijedao je tako mnogo dobra o Vašoj Svetosti, više, nego mi se činilo dobro i ispravno. Jer pošto ste Vi papa, morate biti sama poniznost. Isus se sjedinio sa mnom oko 7 sati, a Vaša Svetost brižno nastoji, da nijedanput ne dođe u našu Crkvu. Krist je čovjek i Bog i posjeti me, koliko puta ja to hoću, a Vaša Svetost je samo čovjek, i ako rođen od dobra i pobožna čovjeka. On je jedinorođeni Sin, Boga Oca; Vašu Svetost je rodila Agnesina, istina, sveta žena. Ali Njega je rodila Djevica djevica. O, imao bih još štošta da rečem, dok bih htio da proslijedim u svom raspoloženju. Nalažem Vašoj Svetosti, da posve izvrši moju volju u stvari djevojke, koju bi htio da odvede u »Tore di specchi«, a to je kćer Klaudija Neri, kojemu je obećala Vaša Svetost, brinuti se za njegovu djecu. Ne zaboravite, da papa mora ispuniti svoja obećanja. Zato neka bi Vaša Svetost izvoljela meni predati tu stvar, tako da bi se mogao — bude li potrebno — poslužiti Vašom riječju, tim više, jer poznam djevojčinu volju, koja slijedi — kako mi je posve poznato — Božju volju. I s tim ljubim u najvećoj poniznosti Vašoj Svetosti noge.«

Odgovor:

»Papa je mišljenja, da poslani list u svom prvom dijelu miriši po taštini, jer ga pisac želi obznaniti, da ga kardinali posjećuju tako često ili hoće da ga upozori, da su ta gospoda pobožna. Ta to se zna vrlo dobro. A što se tiče onoga, da Vas on još nije posjetio, drži, da Vaša Velečasnost toga ne zaslužuje, jer niste htjeli primiti tako često ponuđenu kardinalsku čast. Glede Vašeg naloga pristaje, da uobičajenim zapovjedničkim tonom ukorite one dobre setre (časne sestre u »Tore ai specchi), ako ne budu radile po Vašoj volji — i šalje Vam kao nalog natrag: da čuvate svoje zdravlje i da ne idete bez njegove dozvole u ispovjedaonicu, a kad Vas Gospodin opet pohodi, da molite za njega (sv. Oca) i za važne potrebe kršćanstva.« (Mi potcrtali).

Nije dovoljno samo navesti ta dva lista, a previdjeti cijelu pozadinu. Klement VIII. je bio vanredni veseljak, a sv. Filipa je osobito volio, jer mu je bio svetac jedan čitav ljudski vijek duhovnim vođem i ispovjednikom. Uočivši obadva temperamenta, njihov prijateljski odnošaj, šaljivi ton pisma nije ništa zagonetna. Svečev list — ne poznavajući odgovora — mogao bi da se pričini čudnim i po tom listu mogao bi čovjek bar nekako da razumije Goetheve dedukcije. Ali uzevši odgovor, pa rezolutnu i pronicavu ličnost Klementa VIII., dedukcija je bez temelja i posve smiona. Jer otkud Goetheu prava, da nazove Klementa VIII. slijepcem i slabićem pred jednim običnim redovnikom?*) Zar to ne bi zapazio Klement VIII., kojem je list napisan? On bi morao a fortiori da osjeti taj despotski ton. Toga nema, nego papin šaljivi odgovor svršava očinskom brigom i ljubavlju za zdravlje svoga duhovnoga oca. Zar zadnji reci nisu upali Goetheu u oči? Ali bit će da je on jednom samosvijesnom gestom strpao Klementa VIII. u red dobroćudnih slabića, koji niti su šta znali, niti se za šta brigali, a sv. Filipa u red bezobzirnih nametnika. Ako u tom leži dokazna snaga, a čini se, da je tako — e, onda stoji Goetheova teza jer listovi nipošto ne dokazuju. Ne samo zato, jer je »svetac-buntovnik« nemoguć tip, već zato, jer naprosto ne pružaju materijala zato. Pogotovo, ako se malo zaviri u povijest, gdje činjenice pokazuju, da Klement VIII. nije ispunjavo svaku svečevu molbu, te je radio posve samostalno. Klement VIII. je bio veliki papa: ratnik kao Julije II., profinjeni umjetnički mecena (obogatio je Rim klasičnim stvarima kao Siksto V.) reformator kršćanstva kao Pio V. Zar takovog velikana da tiranizira jedan redovnik?

To bi bili izvanji razlozi. Nutarnji, teži i posve odlučni su: Svetost sv. Filipa i proglašenje svetim. Tu se dakako nužno razilazimo s Goetheom. Što je za katolika svetost i proglašenje svetim, to jedan protestant, k tomu ateista, niti hoće, a niti može da razumije.

Zar pjesnik posjeduje vjerodostojne dokaze, da je Filip Neri, Fiorentinac, provodio u Rimu takav i takav život? Goethe i sam prikazuje sveca kao nesebična, ljubezna, požrtvovna, strpljiva uopće kreposna čovjeka, kojega se naziva »svetim«.

Svet kod njega ne znači i ne može da znači nešto u nadnaravnom smislu, jer za njega ne postoji nadnaravni život.

Sve te svečeve odlike, pa njegova jaka volja i bistri intelekat, sačinjavaju jednu markantnu ličnost, koja je neobično iskočila i stajala visoko iznad razine svoje okoline. Pjesnik ne taji svečeva duhovnog života, konstatuje nje-

*) Sv. Filip je ispovjednik sv. Ignacija Lojole, prijatelj sv. Karla Boromejskog. Zar su i ti ljudi štovali u Filipu Luterovog sumišljenika?

gove ekstaze, ali koje se zbivaju u »vrtoglavici«. Naglašuje, da je svetac bio naravan i praktičan čovjek. No kad mora zaći dublje, stvarno u doživljaje ekstaze (da se razjasni ta pojava »vrtoglavice«, jer su ti doživljaji davali životni sok svečevom radu i životu), onda pjesnik zataji. Zašto?

Može li ekstaza biti za Goethea normalna pojava? Ne može, jer po njemu Boga nema. Prema tomu je to umišljenost, autosugestija, iluzija — abnormalnost. Sv. Filip je inače naravan i praktičan čovjek. Gdje je razjašnjenje? Goethe ga ne traži. Ostaviti pako to neobjašnjeno znači: ne znam ili ne ću da znam. U oba slučaja je to nečasna rabota. Uoči li se samo svečeva djelatnost, a ne razloži se i ne raščlani bit, srčika svečeva života, tada bez svega toga djelatnosti nestaje ili postaje nejasna, nebulozna, patološka. To je Goethe i sam uočio. Ta ne može, a da se ne upita: što daje snage tom odricanju, tom požrtvovnom djelovanju? I kad bi proslijedio logički, morao bi doći do istine, koja glasi: Bog je izvor moje snage, Bog je predmet moje ljubavi. Po Goetheovoj filozofiji: Boga nema, prema tomu ne može da priznade tu istinu u svečevu životu.

Emil Baumann upozoruje, kako protestanti vide u sv. Pavlu apologiju svoje nauke učeći: za spasenje dostaje samo vjera. Apostol istina naglašuje: vjera nas spašava; opravdava, a ne zakon, obvezanje i druge formalnosti, jer je bila nužna borba protiv židovskog formalizma. Ali tko je bolje i snažnije potvrdio dogmatičnu istinu: v j e r a i d j e l a, negoli baš apostol naroda? Oni vide u njemu samo čovjeka vjere, a djela im ne znače ništa. Teodor van Tischelen nazivlje Pavla najvećim Isusovim učenikom i u svom djelu podaje neobično snažan lik sluge Isusa Krista, koji je »pozvani apostol, odabran za evandelje Božje«. (Rim. I. 1.) Dakle pozvan na rad, teški i naporni rad Kristovog sljedbenika. Protestantizam nije ustanova Božanskoga Isusa Krista, a najveći učenik Isusa Krista ne može a da ne propovijeda pravoga Krista, da raspetoga Krista, Božanskoga Ustanovitelja i Zaručnika katoličke Crkve. Sv. Pavao je svetac katoličke Crkve. Na tu činjenicu osobito upozoruje Baumann. Zar Crkva ne zna, koga štuje i zašto ga štuje? Nije li Pavao i evandelje temelj svim kršćanskih teoloških disciplina? Nije li baš Pavao najveći propagator i učitelj sveopćeg jedinstva — katolicizma?

16. vijek je bio jedan veliki i teški obračun u životu Crkve. Protestantizam je mislio da triumfira. U magdeburškoj crkvenoj povijesti izneseno je laži na pretek. I uspjelo se. Mase otpadoše. Kad je genijalni historik Baronius — član svečeve družbe — iznio dokumenta, pokazao istinu mnogi se povratiše u našu crkvu. Sv. Filip je odredio Baroniusa za taj rad, poticao ga i oduševljavao. Sv. Filip Neri u Rimu, sv. Tereza u Španjolskoji Isusovci po svijetu, bili su dvije hridi, o koje se razbijao protestantizam toga doba, a na koje je navaljivao sve žešće i sve do danas navaljuje. Ali: *Crkva je »stup i tvrđa istine«.* (I. Tim. III. 15.).

Goethe je bio protestant! O njemu je pravo napisano: »Mi ćemo se diviti Goetheu, štovat ćemo ga, ali nikad ne na račun ostalih pjesnika i književnosti, nikad ne na račun historijske istine, nikad se na račun pozitivnog objavljenog kršćanstva, koje je neizmjerno duhovno blago, što ga baštinimo po Kristu i koje nam namaknuše — uz bogate kamate — najplemenitiji ljudi starога, srednjega i novoga vijeka«. (A. Baumgartner.).

Dr. P. Crnkovački.

FEUILLETON

LIBERALIZAM KAO SOCIJALNI SISTEM

Čovjek je socijalno (društveno) biće, to će reći, da čovjek po zahtjevu svoje naravi živi u ljudskom društvu.

Današnje je ljudsko društvo bolesno. Svuda se javljaju velika socijalna zla i tako nastaju razna pitanja, koja sva skupa tvore s o c i j a l n o p i t a n j e, pitanje međusobnih odnosa u ljudskom društvu.

Kad se govori o socijalnom pitanju, obično se misli na odnos između kapitalista i radnika, ali je socijalno pitanje kudikamo opsežnije. Riješit socijalno pitanje, znači naći uzroke suvremenom socijalnom zlu i ukloniti ih, to jest, naći i dati lijeka bolesnom ljudskom društvu. Taj bi lijek bio valjani »socijalni sistem«, po kojemu bi trebalo ljudsko društvo urediti, da zavlada u njemu blagostanje.

Socijalno je pitanje danas gotovo najaktuelnije, ono traži b r z o i v a l j a n o rješenje, a valjano će ga riješiti samo oni, koji dobro prouče ljudsko društvo i socijalne sisteme. Stoga će ovaj prikaz i pokraj poučne imati i tu svrhu, da kod najmladih čitalaca »LUČI« pobudi interes za studij socijalnog pitanja.

U glavnom su tri socijalna sistema o uređenju ljudskog društva i to:

I. L i b e r a l i z a m,

II. S o c i j a l n a d e m o k r a c i j a i

III. S i s t e m k r š ć a n s k i h s o c i j a l n i h n a č e l a.

Ovaj put ćemo prikazati u glavnim crtama prvi socijalni sistem L i b e r a l i z a m.

Da ga uzmognemo progledati u pravom svijetlu, potrebno je, da uočimo prilike, pod kojima se on javlja u historiji. Znademo, da se u starom vijeku nije ni kod kulturnih Rimljana poštivala ni priznavala o s o b n o s t čovjeka, t. j. nije se svakoga čovjeka smatralo čovjekom. Privilegovani staleži postupali su s robovima kao s predmetom ili živinom, a katkada i gore, premda su i ovi imali isto takvo pravo na život i uživanje zemaljskih dobara, baš kao i njihovi gospodari. Rob nije bio ravnopravan član ljudskog društva. Bio je u apsolutnoj vlasti svoga gospodara; ovaj je mogao raditi s njim što je htio, smio ga je dapače i ubiti, ako mu se prohtjelo. A i sam rob nije bio svijestan svoje osobnosti, nego je jaram ropstva tupo snosio, misleći, da tako mora biti.

U takovim se socijalnim prilikama, kad se nije u svakom čovjeku gledalo čovjeka, javlja k r š ć a n s t v o sa istoka iz male i prezrene Judeje. Rimski je imperijalizam bio tada u najvećem naponu svoje snage, i kršćanstvo je u tim prilikama doviknulo i caru i posljednjem robu da su braća, postavilo je načelo: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!« Po tome načelu padaju okovi ropstva, svaki je čovjek slobodan, priznaje mu se osobnost.

U srednjem vijeku utječe kršćanstvo uvelike na razvitak kulture, ali nijesu ni onda socijalne prilike najpovoljnije, jer i u to doba ima i ako ne robova, a ono ipak kmetova. No tome nije krivo kršćanstvo. Ono bi i to uklonilo tokom vremena. Zgradu nazora poganštine rušilo je kršćanstvo malo po malo, jer ono ne će, da išta postigne revolucijom, to jest bezobzirnim rušenjem postojećeg, nego e v o l u c i j o m, mirnim načinom, koji vodi čovječanstvo napretku u materijalnoj i duševnoj kulturi. Ali i to kmetstvo srednjega vijeka nije nipošto ni sjenka onoga starog ropstva. Ne velim time, da nije bilo zloporaba od strane feudalnih gospodara, ali to su bili pojedinačni slučajevi. Što je glavno, priznavala se je i poštivala »osobnost« čovjeka. Svaki je čovjek bio čovjek. Evo jednoga dokaza: Znademo, da je svećenički stalež bio u srednjem vijeku najugledniji, pa i najmoćniji, a imademo primjera, da su se i sinovi kmetova i sluga dovinuli najviših i najodlučnijih mjesta u crkvenoj hijerarhiji.

Kršćanstvo je jedinstveni sistem, u kojemu vlada Božji auktoritet i ono je djelovalo kao takovo.

Ali početkom novoga vijeka zaustave veliki događaji blagotvorni rad kršćanstva na još neizoranoj njivi evropskog zapada.

Nakon provale Osmanlija i pada Carigrada sredinom XV. stoljeća, prebjegoše odande na evropski zapad mnogi učenjaci, koji za uspomenu ponesoše iz svoje domovine mnogo znanstvenih i umjetničkih djela svojih predaka, napisanih još prije Isusa. Zapad primi bjegunce, i na taj se način upozna sa starim znanstvenim i umjetničkim djelima. Krasna vanjština i divni oblik

tih djela oduševi zapad toliko, da se počelo govoriti i raditi na preporodu te stare klasične grčke, a s njom paralelno i stare rimske kulture. Taj se preporod zove po francuskoj riječi renesansa.

Rekao sam, da je kršćanstvo jedinstveni sistem, koji vrhu svega postavlja Božji auktoritet. Središte je kršćanskog života: Bog, Božje zapovijedi, a najviša je vlast na zemlji crkva. Nazori stare grčke i rimske kulture nijesu takovi. Ta je kultura bila prije kršćanstva, pa stoga nema u sebi njegovih načela. To je poganska kultura. Po njezinim je načelima najviša vlast na zemlji država, koju čine ljudi. Država je kao najviši forum kompetentna, da stvara zakone i da vodi brigu o svemu, a središte svega je — čovjek.

Evropski je zapad, proučavajući ovo i sam počeo tako da misli. I počelo se je govoriti ne o Bogu, Zakonodavcu, ne o svrsi života, nego o čovjeku — čovječanstvu. To se zove po latinskoj riječi humanizam. Dakle preporod stare grčke i rimske kulture zove se renesansa, a ljudi, koji su u tome preporodu učestvovali, zovu se humanisti.

Neka nitko ne misli, da je tek renesansa otkrila djela grčke i rimske kulture. I kršćanstvo je znalo za ta djela, čuvalo ih, dapače se i služilo njima u svojoj nauci skolastici. Ali je razlika u tome, što su humanisti drugačije motrili ta djela.

Po načelu humanizma: čovjek je aksiom svega, digao je novi vijek čovjeka — individuum vrhu svega, a to se zove individualizam. Raširenju tih novih ideja mnogo je pomogao i pokret samozvanog reformatora Lutera, kojemu su utrli put noviji njemački humanisti. Uoči Luterove bune 13. siječnja 1517. piše humanist Ulrich von Huttena ovo: »Davno se pripravlja požar, koji će u pravo vrijeme, kako se nadam planuti«. Razumije se, da je time nišanio na crkvu. I požar je zaista planuo, a začetnik mu je Luther. Zahvatio je čitavu Njemačku, prešao u Englesku, gdje su ga dočekali ljudi po klimatskim prilikama i onako skloni analitičkoj metodi, i tu se raširio kao deizam, koji urodi skepticizmom. Skepticizam uči, da čovječja volja nije slobodna, prema tome nije čovjek ni odgovoran za svoja djela, uči, da je krepost isprazna, a pravedno je ono, što čovjeku koristi u životu.

Nauka te hladne skepse povrati se preko Kanala u Francusku, gdje nade mnogo privrženika, među njima Voltaire-a i Jean Jacques Rousseau-a. Tu urodi ta nauka naturalizmom, koji zanječe kršćanstvo, a napose dogmu o životu iza smrti i dogmu o istočnom grijehu.

Ako sad zbrojimo sve ove nazore, naime nazore humanista, protestanata, pa engleskih skeptika i francuskih naturalista, te k tome pribrojimo i onu, u svakom čovječjem srcu usađenu klicu egoizma, rezultat je ovaj: Središte je života svakog čovjeka njegov »ja« (ego). U svakoj rečenici »ja« subjekt, o kojemu se radi. To se je gadno sebeljublje nazvalo lijepim imenom subjektivizam, ali je pod tim imenom mnogo zla. Učilo se, da je čovjek po naravi »dobar«, (što je osobito isticao Jean Jacques Rousseau), te će se taj po prirodi dobri čovjek razviti u nadčovjeka. Njemački filozof F. Nietsche, koji je držao po Darvinovoj teoriji evolucije, da se sve razvija, pa da se je i čovjek razvio iz životinje odnosno iz majmuna, piše poslije tako. On veli: »Sva su bića stvorila nešto više od sebe. Vi (ljudi) ste prošli put od crva do čovjeka. Nekada ste bili majmuni. A što je majmun za čovjeka? Stvor za podsmijeh i bolan stid. Isto će to biti čovjek za nadčovjeka«.

Dakle po prirodi dobri čovjek razvit će se u nadčovjeka, ali mu se mora dati sloboda u njegovom prirodnom razvoju.

Ta sloboda treba da je potpuna, stoga treba ukloniti sve što smeta slobodno djelovanje čovjeka. Treba proglasiti potpunu samostalnost individua, riješiti ga svih dužnosti i obveza. Čovjek treba da uživa potpunu slobodu misli i djela. To se slobodarstvo zove liberalizam.

Liberalizam naglašava prije svega potpunu samostalnost i slobodu čovjeka pojedinca, pa je po tome i dobio svoje ime. Možemo reći, da je liberalizam trostruk. Prvo vjerski, drugo politički i treće gospodarski liberalizam.

Vjerski je liberalizam proglasio slobodu mišljenja, htijući čovjeka umno osloboditi. On ima tri stupnja: prvi tumači vjerske istine na svoj način, drugi niječe objavu Božju i priznaje neku naravnu religiju (deizam u Engleskoj), a treći stupanj vjerskog liberalizma poriče svaku vjeru. A što je sve ovo? Put kateizmu (bezboštvu).

Liberalizam traži za čovjeka apsolutnu slobodu, i to zato, da bi se čovjek pod njezinim okriljem dovinuo što većeg zemaljskog blagostanja. Ali za sveopće blagostanje traži stanovito »odricanje«, koje se sastoji u tome, što si svaki pojedinac ograničuje svoju slobodu, t. j. odriče se stanovitih stvari i užitaka na sveopće dobro čovječanstva, čega se po svojoj apsolutnoj

slobodi ne bi morao odreći. To odricanje nalažu Božje zapovijedi, odnosno vjera. Stoga nema bez vjere blagostanja.

Politički liberalizam traži apsolutni suverenitet naroda. Naglašuje, da je volja naroda jedini izvor svega prava i sve vlasti. Prema tome traži republikansku vladavinu ili ustavnu monarhiju.

Jedan od najznamenitijih teoretika političkog liberalizma bio je Jean Jacques Rousseau, koji ga je razvio u djelu »Contrat social« (1762.). Taj je politički liberalizam slavio pobjedu u velikoj francuskoj revoluciji (1789.). Poslije nje se je razvio po svim evropskim državama i u njima većim dijelom zavladao.

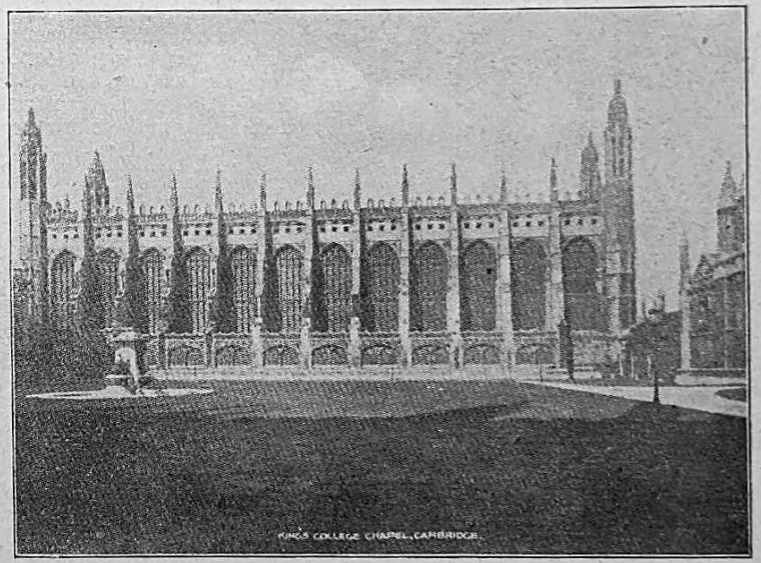

Cambridge: Kapela »Kings« koledža.

I ako su načela političkog liberalizma u očitoj opreci sa kršćanskim načelima, napose ono načelo o izvoru prava i vlasti, ipak ne možemo, sudeći objektivno, poreći, da je liberalizam i štošta dobra na političkom području učinio. I nehotice je mnogo toga svladao, što se za onda činilo, da je apsolutno dobro, ali se poslije drugačije pokazalo, kao što je bio feudalni sistem srednjega vijeka. Liberalizam je ukinuo taj sitem i utro put današnjoj modernoj demokraciji.

Ali je uza sve to liberalizam krivi sistem radi svojih osnovnih zabluda. Jedna je osnovna zabluda liberalizma u tome, što je zanijekao Božji auktoritet i moralna načela. Time je otvorio slobodan put k egoizmu, kako kod čovjeka pojedinca u obliku međusobne utakmice (konkurencije), tako i kod država kao jedinica. I one se prožete egoizmom i načelima liberalizma počeše dizati jedna na drugu. Jasno je, da tako mora biti, kad jedna država misli da joj druga ne može bit ravna. Ako jedan narod misli da je »Herrenvolk«, to mu drugi narod mora zaista biti »Herdenvolk«.

Druga je osnovna zabluda liberalizma, što je zanijekao istočni grijeh i proglasio vjeru u »dobru čovječju narav«. Bog je zaista stvorio u čovjeka dobru narav, ali je ova pokvarena istočnim grijehom. Ako zaniječemo istočni grijeh, onda je zaista čovječja narav dobra. Pustite dakle čovjeka, da slobodno radi po svojoj naravi. Time je liberalizam oslobodio čovječji egoizam, uzvisio ga i idealizirao.

Talijanski je humanist Machiavelli učio, da se vladar smije služiti svim sredstvima, da se održi na vlasti, t. j. smije biti nasilan i nepravedan, ako mu koristi. To je makiavelizam, kojemu je korjen u čovječjem egoizmu.

Sve je ovo došlo do potpunog izražaja u prošlom svjetskom ratu. U njemu su se do krvi izgrizli i izmrcvarili egoizmi država. A što nam je dao svjetski rat? Nezdrave prilike i veliki politički nerazmjer. Svuda se osjeća neko muklo nezadovoli-

stvo. I čim se opet sabere za rat potrebnih fizičkih energija, vjerojatno je, da će opet doći do novog razračunavanja, koje će, kako nam napredak ratne tehnike pokazuje biti još grozniji od prošloga.

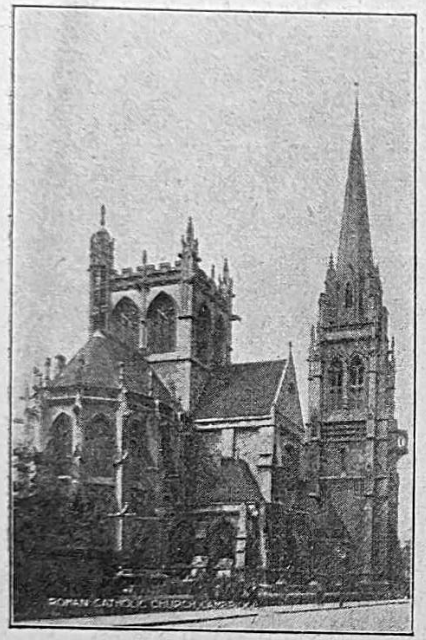

Cambridge: Rimokatolička crkva.

Liberalizam se još uvijek hvasta svojom demokracijom, a baš je on stvorio kapitalistički stalež (buržoazija), koji je preuzeo svu vlast u svoje ruke, i ako je u svakoj državi bio u manjini. Ta mi znademo, da su za odluke o svjetskim stvarima pojedini kapitaliste kao Krupp i Rockefeller značili više, nego čitavi narodi i države.

Evo, to je učinio politički liberalizam.

Gospodarski je liberalizam proglasio apsolutnu slobodu u narodnom gospodarstvu. I to: slobodu obrta, slobodu trgovine i slobodu konkurencije. To znači, da svatko može da bude obrtnik. Mi znademo, da su u srednjem vijeku postojale obrtničke organizacije zvane, »cehovi«. U ceh su se primali samo pravi majstori, koji su svoju strukovnu sposobnost ispitom (Meisterstück) dokazali. A nitko nije nije smio tjerati obrta izvan ceha. Liberalni je ministar Turgot (1727.—1781.) ukinuo u Francuskoj cehove i proglasio slobodu obrta. Gospodarski je liberalizam tražio slobodu trgovine, t. j. neka trguje tko hoće i kako hoće. Time je otvorio put lihvarstvu, koje su tada Židovi najviše raširili. Tražio je slobodu konkurencije, neka se natječe tko hoće i kako hoće. Jednom rječju, gospodarski je liberalizam zahtijevao, da se ukinu sve staleške organizacije, odstrane sve mede slobodnoj trgovini kao malte i carine, i da se uvede stroj, koji će nadomještavati ljudsku radnu snagu. Većinom je liberalizam sve ovo i postigao.

Već su fiziokrati Quesnay i Gournay, koji je izrekao znamenitu rečenicu: »Laissez faire, laissez passer!«, naglašavali gospodarski liberalizam pod utjecajem Rousseau-ove filozofije.

Gospodarski liberalizam ima nešto dobrih strana kao i politički. On je oslobodio mnoge gospodarske energije, koje dotada nijesu mogle djelovati. Započeo je doba modernih iznašašća, kao što je: željeznica, parobrod i ostala prometna sredstva, pa telefon i telegraf, te proizvodna sredstva — strojeve. Razvio je snažno moderno svjetsko gospodarstvo. Prorekao je, da će se iz slobodne konkurencije, t. j. slobodne medusobne utakmice po dobroj čovječjoj naravi razviti divan sklad u društvenom poretku. Ali je baš to obratno. Mi vidimo, da se ne može ni govoriti o kakovom skladu u društvenom poretku.

Čuli smo, da je osnovna zabluda liberalizma što je zanijekao Božji auktoritet i moralna načela, te dao potpunu slobodu čovječjem egoizmu. Ali je baš time učinio golemo zlo. Rekao sam, da se ni kod starijih kulturnih Rimljana nije priznavala ni poštovala osobnost čovjeka. Tek kršćanstvo dovikuje i caru i posljednjem robu da su braća. A liberalizam ubija nanovo čovjeka u čovjeku. Jer što više liberalac drži do svoje osobnosti i ljudskog dostojanstva, tim više gazi i tlači tu osobnost kod drugih na najodurniji način. Kapitaliste postupaju s radništvom gore, nego što su postupali s robovima ili čak s neživim stvarima. Kapitalisti je šteta, ako stroj prije vremena iskoristi. Zato ga čisti, maže »njeguje«, premda je to neživi mehanizam. A radnika? Pazi na njega manje, nego što bi pazio na roba, jer ako bi mu ovaj nastradao, morao bi kupiti drugoga, ali radničke sirotinje ima uvijek dosta besplatno. Time je liberalizam ubio čovječje dostojanstvo. Čovjek, koji je htio da postane »nadčovjek«, izgubio je i čovječje dostojanstvo.

Znademo, da je liberalizam pravi individualizam, t. j. zanijekao je čovječju socijalnost, a to je velika zabluda. Prema tome nije ni uklonio pogreške ljudskog društva, već ga je razbio, atomizirao, a to je protiv čovječje naravi.

Stoga i nije liberalizmu pred očima socijalni problem pravedne razdiobe zemaljskih dobara, nego nagomilavanje bogatstva i to kod pojedinaca.

Priznajemo, da je liberalizam svakoga oslobodio, ali nije svakome dao jednake uvjete za daljnji napredak. Oni, koji su imali uvjete napretka, ti su i napredovali, dok su drugi, koji niesu imali tih uvjeta, sve više propadali. Znademo, kako to i danas ide. Uzmimo na primjer dva obrtnika opančara, koji rade u istom selu svoj zanat. Recimo, da su prodavali par opanaka po 150 dinara. Međutim se jedan oženi i dobije sa ženom miraz. Živeći od ženina miraza, počne sada svome drugu konkurirati, t. j. prodavati par opanaka možda po 120 dinara. Njegov drug ne može nikako davati opanaka uz tu cijenu, jer mora da živi s porodicom, pa mu ne preostaje ništa drugo, nego da ode i da potraži na drugom mjestu kruha za se i svoju porodicu. Onaj s mirazom ostaje sam i sada po volji mijenja cijenu opancima.

Liberalizam je prouzročio ovu strašnu bijedu radničkih slojeva, koju je opisao socijalni demokrata Karl Marx u svome djelu »Das Kapital«. U tome je djelu opisao i razvoj kapitalizma do njegove katastrofe. Bijeda radništva sve više raste, a mnogostruka je: Tu je materijalna bijeda, koja sili radnika, da radi budi za što. Znademo, da su radničke plaće premalene, radno je vrijeme predugo, a sam rad nezdrav. Čak su žene i djeca prisiljena da rade u tvornicama. Gospodarske su krize veoma česte. Nezaposlenost je velika. I dok je radnik u poslu, neprestano je u strahu, da ga ne izgubi, a s njime i kruh. Sve to stvara u radnika proleterski karakter, djeca im nemaju odgoja, prepuštena su sama sebi i svim opasnostima, kao što je alkoholizam, skitanje i prostitucija. Posljedica je toga duševna bijeda, mržnja na sve, a najviše na crkvu, materijalističko shvaćnje života i socijalističke težnje.

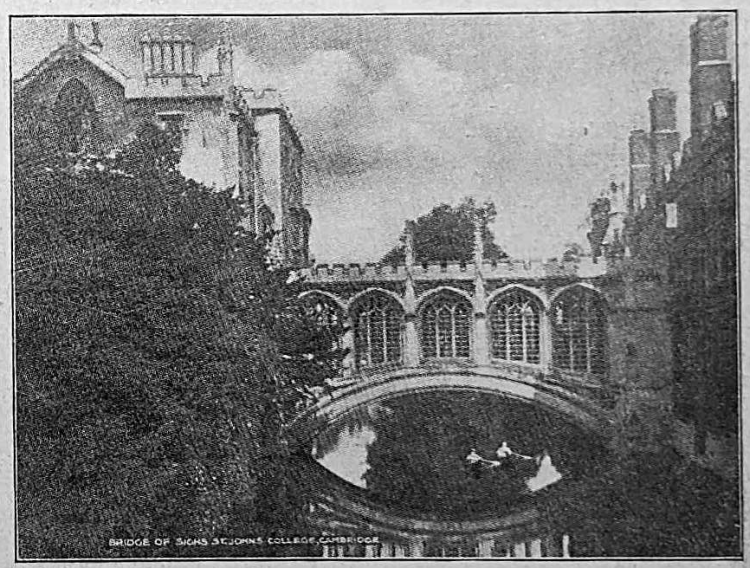

Cambridge: Dio »St. Johns« koledža.

Nije bolje ni kod seljaštva. Gospodarski je liberalizam uništio auktoritet, razbio seljačke zadruge, iscjepkao i dalje cijepa seljačke posjede. Svatko hoće, da bude svoj na svome, pa makar se to »njegovo« sastojalo tek iz pol rali zemlje. Razumije se da od toga ne može da živi, već mora u tvornicu, a tada je već u najbjednijoj radničkoj klasi.

Tako je liberalizam sam sebi stvorio protivnika u socijalizmu, koji nastoji, da revolucijom obori kapitalizam. Ali je kapitalizam jak i liberalizam slobodno gospodari i osvaja, gomila kapitalistima blago, a radništvo stavlja u sve veću materijalnu i duševnu bijedu.

A što nam nosi budućnost? Ne zna se. Vjerojatno još jedan svjetski rat za ispravak političkih nerazmjera, ili socijalističku revoluciju, koja bi sasvim uništila nemoralni međunarodni sistem, ili, što bi bilo najbolje, mirno, postepeno i svestrano ozdravljivanje prilika po socijalnom sistemu kršćanske pravednosti.

Osijek, 27. listopada 1928.

Ivan Degrell.

KNJIGE I ČASOPISI

DR. VELIMIR DEŽELIĆ, ML.: »SEDAM PUTA UDARANI«. Sa radošću moramo konstatovati, da u posljednje vrijeme sve više raste broj djela katoličke književnosti. Bilanca rada domaćeg pokreta na području književnosti u posljednje vrijeme potpuno zadovoljava.

Izlazi zbirka Horvatovih pjesama. Doskora izlazi uspjela zbirka pjesama Cvjetka Škarpe. Mate Ujević je dovršio svoga »Tomu Ivića«. Kolo Hrvatskih Književnika izdalo je »Legende u bojama« od gdje Jurkić. Doskora izlazi njezin roman: »Čipke«. Pred Božić izlazi reprezentativna edicija Domagoja »Selo i grad«. Djela su posebne vrste Grkčevi »Gospodin Rafo« i »Meksički Mučenici«. Zatim se i naša ostala štampa diže. »Luč« je doživjela lijepih uspjeha, također i »Mladost«. Doskora dobivamo katolički dnevnik, a Društvo Sv. Jeronima razvija sve veći i veći rad, koji sada ulazi u novu fazu, jer će doskora izaći novi obiteljski ilustrovani list »Obitelj«, koji će i opet koristiti našoj književnosti, ako radi ničega drugoga, a ono radi toga što će u svakom broju donositi jedan originalni roman. Osim toga pokreće se još jedna nova revija za duhovni život, koju će uređivati i izdavati oo. dominikanci, koji u inozemstvu baš sa revijama sličnoga sadržaja imaju velikih uspjeha.

Kod svega toga treba spomenuti i djelo dra Velimira Deželića, ml., koji je dao svoj veliki dio katoličkoj literaturi već lanjske godine sa svojim romanom »Sofiju odabra«, dok je ove godine opet napisao sličnu stvar u svojem najnovijem djelu »Sedam puta udarani«.

U ovome se broju «Luči« u članku »Katolička literatura i literarne forme« govori nešto podrobnije o problemu katoličkoga romana. Posebno je tamo rečeno, da je ličnost idealnog katoličkog romana može biti samo svetac. Rečeno je tamo i to, da je ličnost jednoga sveca nemoguće vjerno dati u romanu, ako sam romanopisac nije svetac. Sa toga se stanovišta moraju posmatrati i ova dva djela dra Deželića, tim više što je on htio, da potpuno sačuva dužno poštovanje prema svijetlim ličnostima, koje obrađuje u svojim djelima. On nije kao pok. Kršnjavi u svojim romanima o sv. Franji oko svojih junaka (Sv. Ćiril i Metodije, sv. Jeronim) spleo masu romantičkih događaja, koje, istina, radnju čine zanimljivijom, ali ličnost svetaca se izgubi u moru pojedinosti, te kod Deželića, istina, roman ostaje sa mnogo manje radnje, ali ličnosti sv. Ćirila i Metodije, te ličnost sv. Jeronima snažno odskaču od svoje okoline. Ovo je još jače naglašeno kod sv. Jeronima. Tamo je on centralna ličnost. Iz čitava djela osjećamo dodir sa genijalnim. To je posljedica obilnih citata iz klasičnih pisama sv. Jeronima. Ostalo je tek zgodan okvir, da se dade slika sv. Jeronima, kakov nam se on sam prikazuje iz svojih vlastitih poslanica.

Ako se ova činjenica dovoljno shvati i to u savezu s time što je prije rečeno o svecima, kao glavnim licima romana, tada nam je jasno, da je dr. Deželić bio sasvim svjestan toga, dokle može i dokle smije, pa se to mora priznati i naročito podvući, kao najveći uspjeh djela. Koliko mi je poznato nije o ovome romanu još nitko pisao, ali se bojim, da bi se mogao naći netko, koji bi ustvrdio, da je roman preuzak, sa malo radnje; moglo bi se čak naći nesretnika, koji bi rekli, da djelo nije interesantno i slično, ali se svima tima mora unaprijed kazati, da je sv. Jeronim sam po sebi toliko interesantan i zanimljiv, a to je dovoljno potcrtano i samom obradbom, da samo bolesni živci, koji su naučni na draškanje traže više, te je stoga knjiga »Sedam puta udarani« roman u pravome smislu riječi. Ako mu fali velikoga zamaha, koji je potreban djelima epohalnog značenja, to proizlazi iz samoga predmeta obradbe, koji je za roman i preveć delikatan, te ga se ne smije zatrpavati nevažnim detaljima. Teško se u ovome romanu i na ovoliko prostora moglo više dati, te se bez ikakova pretjerivanja može reći, da je djelo vrlo uspjelo.

Da tko ne shvati pretjerano ono što je gore rečeno, moram se ograditi od toga, te kažem, da je uz ličnost sv. Jeronima sa par majstorskih odabranih detalja sa mnogo uspjeha iznešen milieu. Dapače ima većih epizoda, koje su potrebne romanu. Jovinijan je jedno vrlo uspjelo epsko lice. Prikaz rodne kuće sv. Jeronima je vrlo sretno

izveden. Još više se može reći o onim stranicama, na kojima se govori o pustinji. Ima tu mnogo plastike sažete u nekoliko redaka, ali nam i to malo kaže mnogo više nego čitave stranice opisa.

Živo se sjećam, kako je lanjske godine jednom zgodom dr. Deželić sam čitao pred većim brojem publike odlomke iz svoga romana »Sofiju odabra«. Tada sam se naučio cijeniti Deželića i kao pjesnika. On je naime tako lijepo pročitao nekoliko mjesta, da je za vrijeme čitanja vladala mrtva tišina, tako su svi bili pod dojmom njegova čitanja.

Kasnije, kada sam što njegovo čitao, po nekoj svojoj čudnoj osebini, navici, čemu li, bilo mi je kao slušam njegovo čitanje. Tako je bilo i sa ovom knjigom. Dok sam čitao najbolje stranice ove knjige, činilo mi se da čujem njegov glas, toliko u njemu ima njegovog osebujnog stila. Osjetio sam da se ne varam, da u ovome djelu ima snage, koja djeluje toliko, da sam bio sretan da ga mogu čitati u noćnoj tišini. Od osobite je snage onaj prizor sa sv. Damasom, kada mu Jeronim predaje Vulgatu.

A da i nema tih svih prednosti, djelo dra. Deželića bi nam bilo drago. Ono nam čini da osjetimo veličinu jednoga sina naših krajeva, jedne od najvećih ličnosti zapadnoga kršćanstva.

Svečani dojam djela, koje je zbilja i izdano svečanom zgodom (šezdesetgodišnjica Društva sv. Jeronima) povećava opremu g. Kirina. Ispod njegove ruke izašla je ova knjiga tako skladna, da je ona jedno od najljepših hrvatskih izdanja. Osobito su sretni oni crteži postavljeni na mjesto inicijala nad svakim poglavljem, te je i po tome ova knjiga dostojna svetojeronimskog jubileja.

I. B.

PETAR GRGEC: MEKSIČKI MUČENICI. Posljednji događaji u Meksiku svrnuli su pažnju čitavog svijeta na tu zemlju vječitih buna i revolucija. Kat. štampa svih zemalja sa »Osservatore Romano« na čelu prati živim interesom ove događaje, jer oni ranjavaju svako katoličko srce i revoltiraju svačiju dušu, tim više, što se dandanas u eri slobodne misli velik dio »liberalne« štampe stavio na stranu Callesovu

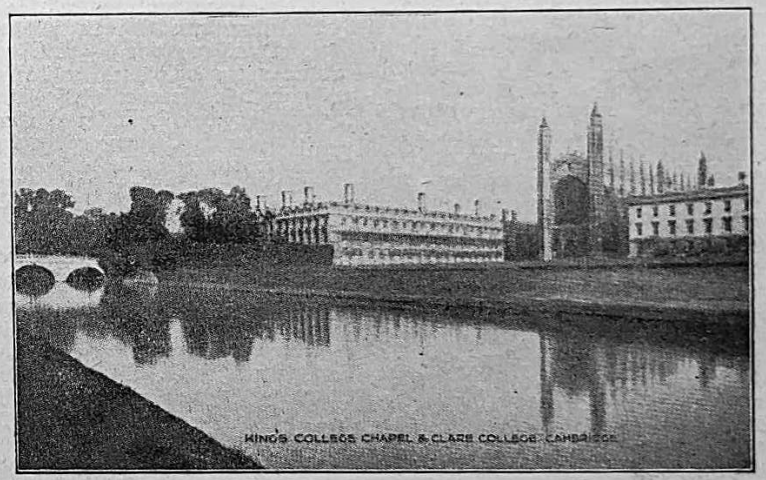

Cambridge: »Clare« koledž i kapela »Kings« koledža.

protiv pravedne borbe katolika, koji se eto sada bore za slobodu misli, koju im krate »slobodoumnici«. A najžalosnije je to, da se je kod nas katoličkih Hrvata sva liberalna štampa sa »Domom« i »Borbom« na čelu stavila na Callesovu stranu, a protiv meksičkih »popovaca« prikazujući njihovu borbu kao reakcijonarnu i nesocijalnu, katoličke funkcijonare kao pročelnike velekapitala i veleposjeda. Stoga nam je baš ova knjiga dobro došla, da imamo čisti pojam o Meksiku na objektivno - kritičnoj i naučnoj bazi.

Pisac nam je sa erudicijom, vrijednom udivljenja, iznio sve moguće komponente i prilike, koje su stvarale jedan čudni konglomerat nacije, koja nastava današnji Me-

ksiko i prije otkrića i kasnije poslije otkrića, kad su Meksikom zavladali Španjolci. Historijski je razvitak vrlo sažeto i jasno ocrtan također kao i blagotvorni utjecaj katoličanstva pri stvaranju meksičkog naroda, ako se uopće tu može da govori o jednom narodu. Nadalje nam je pisac iznio privredne, ekonomsko-staleške, ukratko: socijalne prilike, osobito zadnjega stoljeća, kojemu je posvećen najveći dio knjige. I to mu je sretno ispalo za rukom izbjegnuvši pri tom onu obligatnu suhoparnost, kojom obiluje cjelokupna hrvatska i veći dio evropske historijografije, čije su pogreške ne toliko u stilu i izražaju, koliko u zastarjelim principima, protiv kojih se talijanski filozof Benedetto Croce opravdano bori davši u svojoj najnovijoj povijesti Italije sjajan primjer, kako treba pisati t. j. shvatiti pisanje historije.

Gosp. Grgec je pogledao istini u oči i iznosi je nepristrano. Priznaje i neke pogreške meksičkih katolika, ali iznoseći današnje patnje njihove svima jasno proizlazi, da njihove pogreške u najmanju ruku nisu takove naravi, da bi mogle izazvati ove nečovječne upravo neronske progone i to u XX. vijeku.

Plastično su i sa puno srca prikazane mučeničke žrtve meksičkih katolika, taj novovjeki ponos katoličke crkve. Odmjereni način pisanja nimalo ne zaostaje za sugestivnošću Braškićeve knjige, prevedene sa talijanskoga, dapače u ovom stilu knjiga mora da izazove protest u grudima svakog čovjeka, koga mu drago mišljenja, kod kojega još nije zamrla bar sićušna iskrica čovječnosti.

Nama je potrebna bila ova knjiga, da uništi one prigovore o nekoj socijalnoj pozadini krvavih Callesovih progona, koji su se uvriježili u našoj štampi, a kojoj još leži na duši nekoliko krupnih, neispravljenih kleveta na Meksičke katolike. S druge nam je strane drago, da je ovu knjigu napisao čovjek, koji je proizašao iz domagojskog daštva, te time dokazao, da naš pokret ne frazira, nego sve ono, što katolike boli i tišti temeljito proučava, jer samo temeljitim proučavanjem možemo shvatiti našu nesretnu braću u Meksiku, jer se, kako ono reče Mereškovskij, ljubav rađa na velikoj spoznaji.

Svakako je ovo djelo jedno od najjačih djela gosp. Grgeca i po samoj zaokruženosti i po dubokom poznavanju predmeta, i po karakterističnoj staloženosti stila i izražaja, te se djelo samo po sebi preporučuje. Nijedan naš đak, nijedna naša knjižnica nebi smjela biti bez ove važne knjige.

I. J. Lendić.

ANTE CETTINEO: GREBENI SE RONE. (Split 1928.). G. Cettineo je još otprije poznat kao pjesnik, izdao je svoju zbirku pjesama »Zvjezdane staze« — a i sada stalno suraduje po književnim listovima. I baš taj pjesnički elemenat, koji u ovom romanu dolazi do jakog izražaja, znatno umanjuje samu vrijednost djela, koje je lijepo pisano i ugodno se čita. U romanu »Grebeni se rone« vrlo često odskače Cettineo lirik — a to i na nekim mjestima, kada to ne bi smjelo da bude. Auktor nam je u svom romanu dao sliku novog, poslijeratnog Splita, koji daje mjesta novim elementima i ocrtao nam je propadanje starog Splita, rušenje starih »grebena«.

Tu je ispričana tragedija jedne ljubavi, koju ambijenat nije shvatio i koja je iščezla. Ljubav između plemića Alberta, bolesnog, pjesničkog tipa, — bez energije, da istakne svoju individualnost i između ruske emigrantkinje Ksenije. Najdotjeraniji tip u romanu je ribar Luka, stari plemićev sluga, u kojem je Cettineo usredotočio i ocrtao borbu starog Splita, u nastojanju da se privikne novom životu. U psihičkoj analizi svojih lica g. Cettineo nije uvijek jak. Katkada se pokazuje neizgrađenim, ali zato lijepo uspijeva u refleksijama svojih junaka, osobito u refleksijama plemića Alberta.

U romanu ćemo još naći lijepih, pjesničkih opisa mora i prirode, simpatično prikazivanje splitskih ribara, njihovog života i naivnih misli. U opisivanjima mu je najuspjeliji prikaz starog, zapuštenog kaštela kod Splita, u kojemu se i radnja u glavnome odigrava.

G. Cettineo je s ovim romanom sretno prošao prvu fazu evolucije prelaza iz stiha na prozu, te se od njega mogu očekivati i dalje dobre stvari.

Antun Miotto.

BLAGOVIJEST. (Izdaju Č. O. Isusovci u Skoplju). Ovo je jedan informativni Katolički List, jedini svoje vrste u Južnoj Srbiji. Izlazi svega na jednom štampanom tabaku, ali mu to ne smeta da bude pun duševne hrane za ondašnje katolike.

Blagovijest je ustanovljena poglavito radi onih katolika, kojih ima puno po zabačenim krajevima Južne Srbije: oko Đevdjelije, Bitolja, Skoplja, Kumanova, Kosova i Metohije; oni su raspršeni svuda i pomiješani sa inovjercima iz ovih krajeva, a ima i mnogo katolika naseljenika, rudarskih i drugih radnika, koji svega jedanput na godinu imaju prilike da vide svećenika i koji su sasvim odsječeni od ostalog katoličkog svijeta. Ti naši katolici primaju raširenih ruku »Blagovijest« i sa velikom radošću čitaju.

Mi samo možemo da pozdravimo ovakovu revnost Č. O. Isusovaca u Skoplju. »Blagovijest« se vrlo rado čita i među inteligentnijim krugovima katolika u Skoplju. Samom svojom svrhom »Blagovijest« zaslužuje svaku hvalu i naša je želja da se proširi, kako njen obim, tako i polje njenog plodonosnog rada. Jedino bi se imalo poželjeti to da uredništvo nastoji da iznosi članke koji će još više interesirati čitaoce. Treba svakim člankom učiti u život samog čitaoca, jer samo na taj način će se uspjeti da se popravi njegov život. To naročito važi za njene čitaoce Albance a i za njene čitaoce dake, kojima bi Blagovijest bila veoma korisna jer ima velike sličnosti između katolika naseljenika po najzabačenijim krajevima Južne Srbije i naših katoličkih daka u Skoplju, Prizrenu, Bitolju i drugdje.

J. A. Marković.

NAŠA »ISKRA« (Omladinski đački časopis izlazi u Aleksincu). Među đačkim listovima koji se čitaju kod đaka u Južnoj Srbiji dosta vidno mjesto zauzima »Naša Iskra«. Ona ove godine stupa u drugu godinu svoga izlaženja i za to kratko vrijeme je dostigla zavidan uspjeh i to blagodareći njenom vlasniku i uredniku G. Kiselinoviću, profesoru i izvjesnom broju đaka gimnazije i učiteljske škole, koji se prikupljaju oko uredništva »Naše Iskre«.

Pošto se mi katolički đaci interesiramo i za kulturne prilike kod naših drugova pravoslavnih, progovorićemo i o ovom njihovom listu nekoliko riječi.

»Naša Iskra« kao đački list vrlo dobro stoji, ona zaista po kad kad iznosi i radove koji nemaju nikake vrijednosti, ali ćete ipak kojom prilikom moći da slučajno naiđete i na dobre radove, koji pokazuju da ima i talentovanih mladića među suradnicima »Naše Iskre«. To naročito važi za pjesme uprozi i ocjene i prikaze. »Naša Iskra« je u svojim dosadanjim brojevima iznosila i razne prijevode, poglavito iz ruskog i francuskog jezika.

Ovom prilikom dozvoliću sebi tu slobodu da kažem da su najslabije stvari u »Našoj Iskri« prevodi iz stranih književnosti, radi toga jer su njihovi prevodioci veoma malo ili nimalo kvalifikovani za taj posao, koji u ovom slučaju može da bude nezahvalan. Možda bi od ovoga činio izuzetak »Zakoni rata od V. Nemirovića-Dančenka« prevodi Dragiša M. Drnjaković VII. r. g. Od originalnih radova treba spomenuti »Misli«, Živote Jovičića, koji spada u najbolje radove »Naše Iskre«, premda ima i nekoliko misli, koje nisu baš preporučljive. Od pjesama nisam na žalost našao ni jednu na koju bi se mogao posebno zaustaviti.

Nešto, što je vrijedno spomenuti jeste, da u »Našoj Iskri« ima nekoliko idejnih članaka, ili bolje, nekoliko malih rasprava,

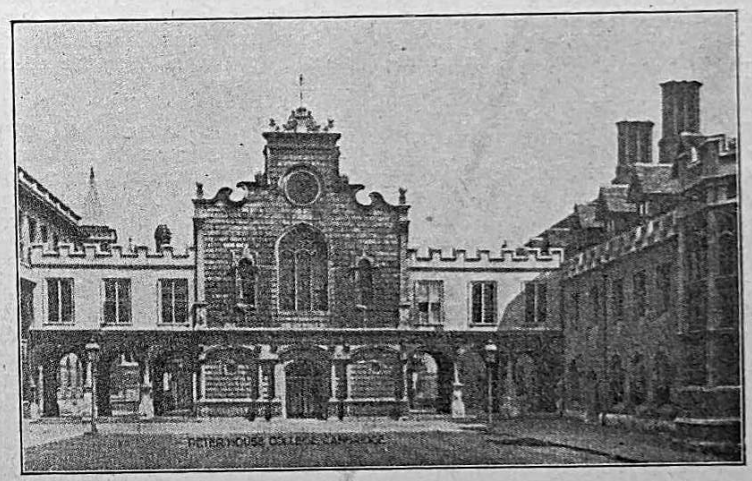

Cambridge: »Peter thouse« koledž.

koje su prilično dobre i to naročito: »O djetinjoj fantaziji« piše Babović-Komski i Impresije iz pripovijetke Petra Kočića »Kroz mećavu« piše Dobr. Trifunović, Prizren i dr. Ovo su ujedno i najbolji članci »Naše Iskre«, koji joj daju jedan zdrav uzgojni pravac.

J. A. Marković.

KAZALIŠTE I UMJETNOST

DOSTOJEVSKI - VOLLMÖHLER: UJAKOV SAN. (Premijera 8. novembra 1928. u čast tridesetgodišnjice rada direktora Narodnog Kazališta u Zagrebu g. Josipa Bacha.)

I.

Kad bi umjetnost prikazivali u obliku geometrijskih tjelesa i kad bi po karakteru umjetnosti davali dimenzije: širinu, dužinu i visinu (dubinu u umjetnosti) onda najtipičnije predstavnike svjetske literature i njezinih osebina javlja se bez sumnje kao specificum podneblja i klime, te opažamo da su se vremenom izgradila dva tipična pravca. Kad bi dodali imena predstavnika ovih dviju tako izrazitih linija, koje su u svjetskoj literaturi postigle izrazite i jasne forme, morali bi reći, da jednu liniju, uglavnom, zastupaju Franeuzi, dakle romanski narodi, a drugu zastupaju Sloveni, ako se iz tog genusa isključi balkanske Slavene, koji su u stvom stvaranju potpuno amorfni, ako se uporede sa zbivanjem u svjetskoj literaturi, zatim Čehe, Poljake i Litvance.

Ako na pr. povučemo po geografskoj karti pravac od New-York-a do Omska, t. j. od zapada prema istoku i ako na toj crti analiziramo književno stvaranje, najizrazitije opažamo ta dva, nebi kazali divergentna, a ono makar različna pravca, koja se manifestuju u djelima svjetske literature. Na svaki način pravac od jednog do drugog grada, ako se strogo geografski ne uzme i ako se isključi Nordijce, predstavlja dužinu, na kojoj se te dvije linije u literaturi najbolje, najizrazitije i najplastičnije manifestuju. Pariz bi n. pr. predstavljao geografski okrug, gdje se javlja literatura sa dvije dimenzije: sa širinom i dužinom. To zapadno-evropsko stvaranje literature, tako da rečem, uopće ne poznaje treće dimenzije, ili ako je poznaju, poznaju je tek u veoma malim omjerima i tek ponekad. Tek u rijetko kojeg pisca se javlja treća dimenzija: književna visina (dubina zapravo). Drugi pak književni okrug predstavlja Moskva, u čijoj se literaturi najtipičnije manifestuju sve tri dimenzije: širina, dužina i dubina (dubina duše).

To su tipični predstavnici, a svi oni narodi, koji stoje na pravcu između rečenih dviju geografskih točaka, predstavljaju u književnosti stvaranje u kojima se u sitnim omjerima nijansira ona treća dimenzija dubljina (dubljina duše).

To se nijansiranje, možemo kazati, zbiva (najredovitije) prema geografskom položaju i to što više tačaka na kojoj se literatura rada gravitira prema Moskvi u većoj se mjeri javlja treća dimenzija — dimenzija duše, a što više gravitira prema zapadu, prema Parizu, prevladava dimenzija mozga, a dimenzija duše, literarna dubina, nestaje.

II.

Sve što je napomenuto stoji u uskoj vezi sa neuspjehom premijere »Ujakovog sna«. Po svim onim minusima, koji su igrali presudnu ulogu oko ovog neuspjeha, moglo bi se sa mnogo stalnosti ustvrditi, da je »Ujakov san« od Dostojevskoga propao u prvom redu radi toga, jer ga je Nijemac dramatizovao (Karlo Vollmöller), a u drugom redu nije uspio radi same i očite činjenice, da se veoma mali broj djela svjetske literature, obrađene u romanima i novelama, može prikazati na daskama, a da vrijednost i jakost (djelovanje) djela ne izgubi na svojoj jačini, a konačno i na svojoj vrijednosti uopće. (O tome je bilo govora u »Luči« br. 2. o. g. pri ocjenjivanju »Diktatora« Julesa Romainsa).

Da. Pa što je baš ono, što je upropastilo ovaj komad? — Što to zapravo daje boju ovom dvojakom — tipično dvojakom stvaranju! Što je to, zapravo past će na pamet kojemu dobromislenome čitaču. Da, onu veličinu duše, koju vidimo kod Dostojevskoga u plastičnim oblicima i u živim bojama, sve što više idemo na zapad sve je manja i nepoznatija. Zapad može i zna osjetiti tu veličinu duše, ali je ne može dati, jer se kaže, da nitko ne može dati ono što sam ne posjeduje. Nijemci, koji leže na crti između naznačenih dviju divergentnih tačaka stvaranja svjetske literature imaju mnogo više duše nego Francuzi, ali mnogo manje nego Rusi. Eto tu zapravo leži uzrok neuspjeha ove dramatizacije. Dramatizacije, a ne izvedbe.

Dr. Ljubomir Marković je pišući o ovoj »staromodnoj komediji« rekao, da će-

mo u njezinoj dramatizaciji, ako se pažljivije pogleda, vidjeti, kako je tu gotovo sasvim propala ona specifična boja ruskog dijaloga, koja nije samo vanjska oznaka, nego i ključ za mnoge psihološke nijanse, koje se na ovaj način (naime na način dramatizacije Karla Vollmöllera), dakako, gube.

Pogrešno bi dakle bilo tražiti uzroke ovog neuspjeha u izvedbi, glumcima, režiji, upravi i što ja sve znam u kome i u čemu se sve već nije uobičajilo pronalaziti krivce pri sličnim neuspjesima. Krivac, da mi nijesmo vidjeli onu veličinu konstrukcije i upravo onu plastičnost života i glupost onog malovaroškog osinjka, kojega susretamo kod nepatvorenog »Ujakova sna« — kojega je napisao Dostojevski, stoji jedino i samo u tome, što smo mi gledali, zapravo, njemačko djelo, možemo kazati njemački - nepribližljivo i hladno djelo Karla Vollmöllera, koji se samo poslužio »korigiranim« sadržajem »Ujakova sna«, a u stvari onaj najveći specificum Dostojevskoga, koji se tu nalazio, Karlo Vollmöhler je istisnuo, ubio i do zla boga izvještačio.

Onaj ruski specifikum koji je tako grdno stradao pod perom K. Vollmöllera, htio je prigodom premijere režiser g. Šrepel popraviti. I jedino se režiji ima zahvaliti da su spašene mnoge situacije, popravljeni mnogi prizori i dani izvrsni štimungi i prirodne boje.

Zasluga je režije naročito u tom, što je spasila treći čin, čin, kad je došao do izražaja i riječi cijeli onaj divlji, zadrti podmukli i nenavidni osinjak, kad je došla do izražaja laž i pretvaranje predstavljeno po onim građankama nazvanim pukovnicama, ili bilo kako. Eto tu situaciju možemo kazati režija je spasila od pete do glave i konačno uspjela da je iznese pred nas u plastičnim, ruskim i na momente hudožestvenim bojama. Istina da je i režija, onemogućena njemačkom dramatizacijom, ponekad izgubila jedinstvo boje, boju u radnji, u zbivanju, u akciji i u maski.

Sve o svemu. Kao što god možemo razumjeti neuspjeh ove dramatizacije, a po tom i premijere, jer su surađivala pri tom dva lica (Dostojevski—Vollmöhler) koja ni-

Cambridge: »Queens« koledž (Tip modernije kuće).

kako ne mogu paralelno teći, nego se samo sudarati, tako ne možemo razumjeti, zašto je Uprava Narodnog Kazališta u Zagrebu davala ovu stvar.

Iljadica.

KONCERTI. — Zagrebačka filharmonija 11. XI. Inicijativom nekolicine prijatelja muzike osnovana je u Zagrebu ponovno Z. Filharmonija.

Lanjske godine nije priređivala koncerata, jer nije bilo — kao nikada za Zagreb — državne subvencije. Prvi njezin ovogodišnji koncerat naišao je na potpuno razumijevanje kod publike. Na rasporedu su bili auktori: Grančarić, Schubert, Dvoržak i Wagner.

U počast smrti Stjepana Radića kompo-

novao je Slavomir Grančarić, inače slabo zapaženi talenat, jednu žalobnu koračnicu. Ova je kompozicija veoma efektna; pisana je u polumodernom stilu (ako se tako može nazvati stil Strauss-Mahler, koji bi imao biti most između klasika s jedne i Strawinskog i Hindemithas druge strane). Kroz uspjeli trio izvire ipak Čajkovski.

Ostala djela su sami »chef d' oeuvre-i« simfoničke muzike.

Schubertova nedovršena VIII. H. mol simfonija važi još uvijek kao uzor orkestralnog pisanja.

Dvoržakova genijalna V. (zapravo VIII.) simfonija »iz novog svijeta« potiče iz doba kad je Dvoržak bio upraviteljem New-Yorškog konservatorija. Prekrasna tema u zadnjem stavku je možda i nehotice poslužila Puccini-u za ocrtavanje drugog, za muziku novog, svijeta — Japana).

Ouvertura Wagnera »Tannhäuser« ističe sve sposobnosti i odlike majstora u baratanju velikim orkestralnim aparatom.

Sve su tri kompozicije u ostalom odviše poznate, a da bi trebalo davati potanju analizu.

Dirigent g. Rukavina, dirigirao je čitav program po svom običaju na pamet. Sve su kompozicije precizno izvedene, osim nešto slabije Dvoržakova.

Češka studentska filharmonija. U petak 23. XI. imali smo prvi put prigode čuti ovu grupu mladih studenata iz Češko-Slovačke.

Pošto se govori o amaterima treba apsolutno pregledati kroz prste i ne osuditi skoro nemoguće predavanje Smetaninih »Vyšehrad« i »Iz češkijh lugova i šuma« iz ciklusa »Moja domovina«.

Malo bolje je prošao Fibisch sa svojom simfoničkom pjesmom »U podvečer«.

Najbolje su izveli Dvoržakove »Legende« op. 49. i »II. slavensku rapsodiju« op. 45. Ističe se par solista (rogovi) dok je opća uigranost na momente dvojbena.

Dirigent, ing. O. Kozel se je pokazao spremnim za svladavanje svoje zadaće naročito sa dinamičke strane.

Dobro je opazio jedan zagrebački kritičar, da je ovaj koncerat trebalo dati uz popularne cijene u jednoj posebnoj dvorani, pa nebi uprava kazališta bila prisiljena slati đake i galerije u parket.

Andreis.

IZLOŽBA SLIKA PROF M. RAŠICE. (novembar — Salon Ede Ulricha). Na osam strana zidova, dviju prostorija u kojima su radovi g. M. Rašice smješteni redaju se pred nama akvareli ulja, drvene figurice narodne folklore, nacrti za nakite, nacrti svjetiljke, nacrti za toiletu, za šalove, ogrtače, suncobrane, i kompozicije ornamentske naravi i t. d.

Svaka vrsta izloženih radova predstavlja posebnu tehniku. Zato vidimo bizantinsku ikonu sa nevjerojatno mnogo bizantinsko-vjerske boje, vidimo sliku Hristovu (valjda za crkveni prozor), nad kojom se zgražala jedna starica, koja je kraj mene stajala i gledala tu Hristovu glavu. Nije ta starica vidjela u toj Hristovoj glavi nimalo miline, nimalo topline, blagosti, božanstva i dobrote, jer je ta Hristova glava odviše vizantijski nerealna i puna strave.

Za samo jednu nijansu niže u istom stilu vidimo nekoliko vrlo uspjelih radova (Pinije, dva Krajolika, Seljak).

Glavne izložene radove sačinjavaju akvareli i ulja.

Ne znam zašto mi je neki posjetitelj izložbe rekao, da je od svih izloženih stvari najuspjelija radnja plakat g. Rašice, s kojim je izložbu najavio, kad su na izložbi u priličnom broju izloženi akvareli, koji prikazuju naše primorske pejsaže, i daju najrazličitije štimunge bez sumnje jako prijatne i tople.

Svrstavajući ljude i umjetnost u grupe i kalupe g. Rašica je tipični zastupnik ekspresionizma, on nam sa par linija sa par prelijeva vodene boje daje toliko sunca i mora, svjetla, vedrine, on uspjeva da nam s jednom agavom ili i jednom modrom »odrimom« dočara potpuno drugi svijet, svijet koji živi u dijagonalno-oprečnom životu, od onoga koji gnjije u kosturnici velikih gradova, u tvornicama, među mašinama, u uredima, u bučnim ulicama punim magle i trke.

Kad bi čovjek išao analizirati kompoziciju postavljenih radova u cijelosti, kad bi uzeo sve izložene radove kao jednu cjelinu, postaje mu savršeno nejasno zašto je g. Rašica uz one jako uspjele, tople i lijepe akvarele postavio nekoliko ulja, od kojih su neka divergentna po tehnici, po utisku, po vrijednosti i konačno po svemu.

Zašto one teške boje ulja »Bure« i »Crvene Pećine«, koje su ubile cijelu ideju i razrušile dvije lijepe zamisli i pokvarili dva dobra štimunga, kad nam akvarel »Crvene Pećine« daje mnogo više svjedočanstva o visokoj Rašičinoj umjetnosti i njegovoj vještoj ruci. Začudno je kako sam gosp. Rašica nije uočio taj dizakord i nepodnosiljiv umjetnički poredaj za jednu umjetničku kompoziciju, koja (ako hoće da djeluje) mora da djeluje jedinstveno, jedinstveno u svim linijama. Možda je čak i

dobro da se je moglo s ovom evidentnom pogreškom g. Rašice ustanoviti dvije njegove tehnike i ocjeniti ih postavljajući u relaciju ulja sa akvarelima i donijeti sud (koji se može poslije ovoga kategorički i ustrajno tvrditi), da je g. Rašica ovom izložbom pokazao da mu spretnije i bolje stoji u ruci kist sa vodenim bojama, nego paleta sa uljem.

Jer. Ilj.

ĐAČKI SVIJET

IZ HRVATSKOG KATOLIČKOG AKADEMSKOG DRUŠTVA »DOMAGOJ«. Ova godina se razlikuje od lanjske u toliko, u koliko je ova godina započela sasvim normalno. Lanjske godine smo imali disidentstvo, te je društvo čitav semestar trebalo, da okuplja sile, da se započme sa neoslabljenim radom. Lanjski uspjesi, o kojima je već bilo govora bili su rezultat napora čitavoga kluba, koji se našao u položaju jednoga ugroženoga i ranjenoga organizma, koji instinktivno upire svu snagu, da se zacijeli zadana mu rana. »Domagoj« je pokazao toliko životne snage, da je velikom lakoćom preživio taj »udarac«, tako da se ove godine počelo sa normalnim radom, te su se u Domagoju povratila ona stara vremena, te već ove godine »Domagoj« ima članstva, koliko ga je imao u najbolje dane svoje. Novim zamahom naših srednjoškolskih organizacija a prema tome jačim prilivom novoga članstva biti će to stanje još i poboljšano.

Prvi dani ove školske godine spadaju u vrijeme jakih trzaja i uzbuđenja narodne duše. Dakako da su politička pitanja, pitanja naše orijentacije prema svima događajima bila postavljena na prvo mjesto. U Domagoju su se vodile duge debate. Na prvome sijelu se govorilo o tim pitanjima. Odbor je zamolio prof. Grgeca, našega seniora, jednoga od onih, koji se najviše interesiraju za Domagojce, te je on iznio svoje poglede na sve te događaje. Naše stanovište je iznio u »Luči« Apolemos. Domagoj se i opet našao jednodušan i bio je valjda jedino akademsko društvo, koje je ostalo netaknuto od svih trzavica, koje su se po drugim klubovima i te kako ostjetile. Baš ovih dana, kada se vode pregovori za istupe u izbore Hrv. Ak. Potp. Društva, tražilo se sa strane, sa koje nebi čovjek očekivao, da Domagoj dade izjave, koje bi ga pred našom katoličkom javnošću prikazale u ružnome svijetlu. Ali Domagoj se našao jednodušan, kao malo kada. Niti se jedan jedini nije našao, koji bi takovu stvar zagovarao.

Kada su tako sretno prošle sve poteškoće Domagoj se bacio na daljnju organizaciju. To se odrazilo u dva pravca. Na jednu se stranu radilo na što dostojnijem uređenju novih društvenih prostorija, a na drugu stranu na razvijanju rada u samome društvu.

Cambridge: Unutarnjost kapele »Kings« koledža.

Zaslugom nekih seniora i uprave »Mahničeve Baštine« Domagoj je dobio vrlo lijepe i prostrane prostorije. U novome prostoru se dalo lijepo razmjestiti ono pokućstvo, koje već imamo, a pogotovo su dobro došli oni naši ormari od knjižnice, koji sada u novoj visokoj dvorani dolaze u pravi ambijenat. Knjižnica ima prostora, te se konačno može pristupiti uređenju naše bogate biblioteke.

U društvu su odmah započele sa plodnim radom obe društvene sekcije. Literarna sekcija održala je nekoliko vrlo uspjelih sijela, te će njezino značenje sa vremenom biti još mnogo veće. Doskora izlazi njezin godišnjak »Selo i Grad«.

Socijalna sekcija također održava svoja sijela. Zasada se bavi većim dijelom teoretskim raspravljanjem. Svi Domagojci žele, da se započne i sa praktičnim socijalnim radom, te se nadamo, da će se to doskora dogoditi.

Već par dana se ozbiljno radi, da se osnuje pjevačka sekcija. Za sada se ne može reći u koliko će ta sekcija uspjeti, ali je činjenica, da se već sa uspjehom održalo nekoliko proba.

Dakako, da se u plenumu održavaju redovita predavanja, te smo dosada imali nekoliko vrlo lijepih i zanimljivih predavanja. Također je održan i prvi zajednički sastanak sa seniorima, koji je vrlo lijepo uspio, već i radi toga što je na njemu bilo upriličeno »brucoško veče« sa šaljivim ispitom za goste. Sada se ozbiljno radi oko pripreme za dački dan, kao i na tome, da se poduzmu koraci kako bi se konačno praktično riešio problem duhovnog života.

Osim toga lijep broj Domagojaca radi na drugim našim akcijama. Tako Domagojci vode sve poslove Lige, a zaposleni su u svim akcijama katoličkoga pokreta.

Tako je Domagoj počeo ovu godinu sa mnogo elana i volje. Društvenost je znatno porasla. Novih članova je nadošao velik broj, zato je sada naša glavna dužnost, da sve te nove elemente asimiliramo, da od njih napravimo prave Domagojce, da tako broj naših organizovanih članova bude predstavljao našu i realnu snagu.

Svakako baš posljednji dani nas najbolje uvjeravaju, kako je »Domagoj« i na univerzi faktor, sa kojim treba najozbiljnije računati. Nadamo se da će to svima biti jasno, kada se obave izbori za Potporno Društvo, o čemu će biti govora u narednom broju. I. B.

IZ DRUŠTVA SV. ĆIRILA I METODA U BEOGRADU. Društvo je i ove godine počelo svoj normalni život i rad. Starijima, koji formalno napuštaju društvo i polaze u život, garancija je za društvo onaj lijepi broj mladih idealnih sila, što su sa svih strana naše domovine došli i stupaju na njihova mjesta.

Na ovogodišnjoj glavnoj skupštini pretresana su pitanja ozbiljna i važna. Uz stare brazde zacrtane su i nove za novu aktivnost. Povećanjem broja članova proširila se mogućnost za osnovanje sekcija. Apologetska sekcija, koju vodi vlč. Sekula st. phil., naročitu će pažnju skrenuti na apologetski dio, koji se tiče Istočne Crkve. Socijološka sekcija s Antom Krvavicom aps. jur. na čelu stavila si je za zadatak, da članove solidno upozna s temeljnim principima socijologije i da ih uputi u savremena previranja u socijalnom životu.

1929. god. je jubilarna za ovo društvo. Deset godina se navršava od osnutka društva. Deseti put do godine će se kleti na Evandelje jedna grupa akademičara na beogradskom univerzitetu. Deseti put dogodine prilike naše zemlje i njihova okolina dat će im bilo glasno bilo nijemo priznanje, da je njihov rad, da su njihovi ideali nama svima potrebni. Misli se na proslavu, u kojoj će sudjelovati kako članovi tako i svi senijori. Glavna skupština ozbiljno je raspravljena, da bi se tom prigodom mogao prirediti i jedan kat. dački sastanak u Beogradu uz saradnju hrvatskog i slovenačkog katoličkog daštva. Govorilo se i o izdavanju jednog almanaha na ime 10-godišnjice. Taj je predlog istaknuo i za nj se osobito zalagao dr. Juretić. Ovogodišnji odbor ima široka polja, na kojima će zaposliti članove.

Veliki je interes vladao među članovima za najavljeno predavanje O. Petra Vlašića: Životni problem katoličkih akademičara u Beogradu. O. Vlašić je jedan od najboljih prijatelja i dobrotvora društva. On je osobito rádo viđen i od gradana i katoličkih akademičara u Beogradu. Društvu je kako lani tako i ove godine na glavnoj skupštini darovao 500 dinara, poklonio lijep broj knjiga i pretplatio na »Novu Reviju«. Svoje gornje predavanje održao je pred plenumom društvenih članova i prijatelja na prvom sastanku 18. studenoga 1928. Predavač kaže, da je ovo predavanje izabrao zato, jer tu vidi mlade, nove ljude, koji prviput sjedaju za akademske klupe, prvi put su u tome društvu, a možda i prviput u Beogradu. Životni problemi mogu biti: materijalni, intelektualni i duhovni.

Predavač moli prisutne, da za momenat uzmu na razmatranje samo duhovni problem. On iznosi punu važnost i značenje ovoga problema, a naročito za mladog čovjeka u jednom velikom gradu i kaže, da nitko, a nada sve kat. akademičar ne smije biti zadovoljan sa samim uredenjem svojih materijalnih prilika i svojih intelektualnih potreba, nego njegov i duhovni život mora visoko stajati, mora odisati snagom Apostola, gorljivošću martirija, čistoćom djevica. Istina za duhovni život napasti su velike, ali i potrebe su još veće i sredstva moćna. Tu upotrebljava predavač na zgodan način one savjete, što ih starac Tobija upućuje mladom Tobiji pri polasku u grad Ninive. Tamo će ga očuvati duh vjere, duh pobožnosti, duh poniznosti i duh čistoće. To četvero je osnova i u isto vrijeme barometar duhovnog života. G.

FELIKS. Tvoje dvije pjesmice nose naslov »Kiša« i »Predvečerje«. Pjesme potpuno odgovaraju sadržaju. Morao bi zbilja biti majstor onaj, koji bi uspio, da od toga stvori probavljive stihove. Dakako, da to Tebi nije uspjelo. Iz ovih stihova se tek vidi izvjesna spretnost u versifikaciji, vidi se da nisi banalan i može se nešto naslućivati.

Ova dva stiha n. pr.

Pauk prepliće niti
Tamo u lugovima onim...

nukaju me na to, na Ti napišem, da se javiš opet. Nadam se, da ćeš Ti još pjevati dobre pjesme.

A. LJ. — SPLIT. Tvoja pjesma izlazi, kako vidiš, uz korekture. Kod pisanja treba da paziš na to da jednu misao ne razvlačiš po kiticama, jer onda gubiš efekt, koji se lakše postizava konciznošću i u izrazu i formi. Osim toga kod pisanja treba se kloniti izvještačenosti, koja uvijek umanjuje efekt, a efekt je u pjesmi ono, što se u njoj imperativno traži, jer je pjesma osjećaj. Bilo bi jako dobro da čitaš pok. Đuru Sudetu.

M. K. — KOPRIVNICA. Lijepo je od Tebe, da se baviš tako ozbiljnim poslom, Mnogi od onih, koji danas pune stranice »Luči« nije sigurno u Tvojim godinama pisao bolje stihove, te ne smiješ klonuti, ako već prvi put ne budu Tvoje stvari tiskane. S vremenom ćeš bit veseo radi toga, a ja ću nastojati, da Ti to razjasnim u jednom pismu. Za sada Ti poručujem, da paziš na sva pravila poetike. Barem toliko možeš.

J. A. — SKOPLJE. Primio sam Tvoja dva pisma. Ono iz druge pošiljke doći će u naredni broj.

Š. — Ti si zbilja plodan. Nemoj se ljutiti, ako ulazi tek mali procenat od onoga što pošalješ. Moram izbjegavati, da od jednoga jedinoga uvrstim više stvari, jer ima mnogo kandidata, koji čekaju na uvrštenje, pa se tada s pravom ljute.

DAPHNIS — VISOKO. Tvoje će stvari ući u božićnji broj. »Selo i grad« se tiska, te će doskora biti gotov.

GRANIČAR. — Ti si mi poslao pripovijest sa naslovom »O smrti dođi«. Urednik »Luči« ima duhovitih prijatelja, pa mu je jedan od njih predlagao, da u ovo rubriku napiše po prilici ovo: »Pročitao sam Tvoju priču i na koncu sam zavapio: »O smrti dođi!« Međutim ja to nisam učinio nego sam ozbiljno mislio, kako bi bilo lijepo, da znam Tvoju adresu, pak da Ti onako bratski rastumačim zašto Tvoja stvar još nije za «Luč». Nastoj da mi javiš adresu, pa će biti sve dobro.

N. D. — SINJ. U Tvome pismu me od svega najviše obradovalo to što kaniš ustrajati. Samo naprijed.

Što se tiče pjesme, mogu ti reći, da ni malo veći pjesnik od Tebe pod naslovom »Zima« nebi baš tako lako uspio, te takove stvari iz principa ne donosim.

PA P. I. — Ako su ovo zbilja Tvoje pjesme »iz mladih dana« tada sigurno imadeš talenta. Uopće stihovi Ti vrlo glatko teku. U nekim pjesmam ima štimunga. Na pr. »Utjeha domovini« može se nazvati i dobrom pjesmom, ali takovi stihovi danas su već nesavremeni i zastarjeli. Tako su pjevali naši stari. Daj Ti pošalji nešto novijih radova i nastoj da se upoznaš sa savremenom poezijom. Od poslanih radova ću, ako ne dobijem od Tebe što drugo nastojati da uvrstim nešto u naredni broj.

FERNY. — ŠIROKI BRIJEG. Molim Te pošalji Ti meni još nešto. Ono jest, išto bi i ono, ali bi ja volio drugo. Ako se požuriš moglo bi stići za naredni dvobroj.

PUHALSKI — SPLIT. Primio sam, sve u redu.

DALMATINAC. Dragi druže, ne piše se tako historija. Hoće se tu dosta truda, treba naći izvore, stare knjige, sve to proučiti i tek tada pisati. Živio!